

JOANNIS
RENODÆI MED.
PARIS. INSTITV-
TIONVM PHARMA-
CEVTICARVM

LIBRI QVINQVE.

De medicamentorum electione

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quid Pharmacia, & eius utilitas.

PHARMACIA [*Cor. Cels. cap. 1. lib. 1.*] est secunda Medicina curatrix pars, qua per medicamenta [*Gal. com. ad part. 1. 6. li. 1. de vi. acut.*] absoluitur. Vel est ars, qua modum docet medicamenta seligendi, praprandi, & miscendi. In his siquidem tribus tota Pharmacopœa doctrina consistit, quæ salutare morbo omni pollicetur subsidium: Rerum enim optima parens Natura, suum cuique contrarium opposuit, sed fatiscientis naturæ [*Fernel. prafat. ad lib. 4. Meth.*] hebetu-

do idipsum perpetuo consequi minime potest; Tum quia hominis vita breuis est, [*Aphor. 1. lib. 1.*] qui citius fati cedit, quam vt artem perfecte nanciscatur. Vnde conqueritur Hippocrates *Epist. ad Damoget.* quod iam senex nondum peruenisset ad Medicinæ finē. Hæc siquidem ars longa est, quæ de omnibus sublunaribus in hominis [*Arist. lib. 5. Politic.*] fauorem à Deo creatis dislerit, vt primo sint illi nutrimentum, dein medicamentum, vel aliud ad sanitatem auxilium.

Amplissima igitur patet materia medicamentariæ legis, qua & terræ viscera grauidata turgent, & tota ipsius facies luxuriant,

Medicamentariae legis amplissima.

A

riat,

riat, nihilque in aere volitat, aut voluitur, aut in aqua natat, vel nascitur, quod non trahi queat in hominis solatium. Nam ex angue [Galen. cap. 1. lib. 11. de simplic.] saepe sanitas, ex luto leuamen, ex fimo morborum prostrigatio: Ex medicamentis alimenta, [cap. 17. lib. 3. simplic.] ex alimentis [Hippocr. libr. de aliment.] medicamenta saepe depromuntur.

Pharmacia dignitas.

Est vero Pharmacia encomio multo celebranda, quae Medicinae instrumenta, medicamenta nempe, suggerit ac ministrat. Vtramque enim à mundi primordio non solum extitisse, sed ab altissimo ortam Sacrae paginae testantur, Eccles. 38. Animantia namque, stirpes, vniuersamque medicam materiem DEVS creauit, 1. Genes. qua prioris saeculi Magnates suae sanitati feliciter prospiciendo multos ad annos aetatem duxerunt.

Antiquitas.

Aegrotauit vsque ad mortem Rex Ezechias, cap. 20. lib. 4. Reg. & Esaiæ praescripto malagmate ex ficibus super affecta parte admoto conualuit.

Ab omni peste & veneno sese vindicauit Mithridates, [Galen. lib. 2. de Antid.] antidoto, quae ab ipso nomen habet, cui cum cessisset toxicum sumptum, ferro in viscera adacta sibi mortem consciuit.

Reges olim multos medicamenta parasse.

Regum quidem olim putarunt Imperatores, medicamenta parare, vel parata secum ferre, & his offerre, quorum gratiam aucupabantur. Eam ob rem vnguenta & aromata Cambyses misit Aegyptiorum regi, quibus suam optime tueretur sanitatem. Praestat enim Regem, vel Ducem militem in castris esse sine clypeo & casside, quam sine medicamentis. Hinc sapienter multiplex faciunt aliquod salutare medicamentum, quattuor thesaurum. Aiunt, Darium tantifecisse quoddam balsamum, vt non modo inter preciosissimam supellestem reponeret, sed cunctis opibus praeponeret. Idem scribitur de Tiberio Imperatore, qui trochiscos ad herpetas apud se perpetuo seruabat.

Darium quanti medicamenta duxerit.

Nunc vero Reges ad castra non modo

pixidem, aut paruulam lagenam oleo pleam aut balsamo, sed officinam pharmaceuticam circumferri iubent, praesidiarum omni genere refertam, quibus & se & totum exercitum ab ingentibus malis & morte saepe liberant. Hinc Medici Dii tutelares, vel, vt cum Galeno lib. de Med. cap. 5. loquar, Deorum filii merito perhibentur: hinc medicamenta Deorum manus Herophilus lib. 6. comp. med. locis. vocat, quod praesenti quasi numine & sanandi celeritate aegros ab interitu vindicent. Vnde Antidotus quaedam Ierem. appellatur, quod parem Deo vim obtineat: Et apud Mirepsium cap. 280. sect. 1. de Antid. cuiusdam descriptio legitur, cui cum morbi cedant quamplurimi [cap. 245] SANITAS nominatur. Ob vires tot egregias ab eodem alia describitur, dicta THEODOROTOS, [cap. 214. 215. 216. Mireps.] quasi munus diuinum, immixtum caelitus morbis interioribus abigendis, vt Emplastrum diuinum externis.

Medici Dii tutelares. Medici Deorum filii.

Emplastrum diuinum.

Infinita pene ac mirandae virtutis est suo penu medicamina promit ars Pharmaceutica, quibus nulla domus, aut ciuitas, sine magna ciuium iactura & Reipubl. detrimento carere potest. Hac siquidem arte noluit Deus carere tabernaculum testimonii, quod vixit Moses c. 30. Exod. vnguento sancto, ex myrrha, cinnamomo, calamo, cassia, & oleo, opere vnguentarii composito.

Vnguentum sanctum.

Magni quoque duxit Pharmaciae Ioseph, qui mortuo patre Iacob, [Gen. c. 50.] praecipit seruis suis & pharmacopaeis, vt corpus eius aromatis condirent. Non vulgari igitur commendatione digna est Pharmacia, quae sano corpori conseruationem, aegrotanti salutem, mortuo honorem praestat.

C A P. II.

Quid Pharmacopaeus, qualis esse debeat, quale sit idem illius subiectum, obiectum, & finis.

V T à manuum opera, qua quis dextere, Chirurgus

quis dicitur, & quid præstet. Pharmacopæus. Pharmacopola. Apothecarius. Sephasiarius.

Ac cito, tuto, & iucunde morbis medetur externis, Chirurgus; sic ab arte ea, qua pharmaca docet facere, vel potius componere, Pharmacopæus nominatur: vt Pharmacopola, qui rudes ac magna ex parte simplices medicamentorum materias, præsertimq; exotics vendit. Vocatur & Apothecarius ab apotheca, id est, à loco, in quo medicamenta reconduntur & vaneunt; olim Sephasiarius; à Sephasia, foro Capuæ, in quo vnguenta optima conficiebantur. Sed hæc nomina sæpius indistincte vsurpantur, eorumque est inanis concertatio, quando res ipsa intelligitur.

Vita & probitas in Pharmacopæo desiderari.

Qualis esse debeat Pharmacopæus.

Vita autem probitas non tam in Philosopho, quam in Pharmacopæo, qui vel tudentæ, vel resarciendæ sanitatis gratia, medicamenta parat & porrigit, expetitur; in eius enim manib. morbus & sanitas, vita & mors. Atq; illi cum mala mens est, vel nefcia recti, libera patet nocendi & necandi potestas: sicque præstat Pharmacopæum esse virum bonum, quam Socratem.

Debet autem in primis esse pietatis studiosus, diuini nominis cultor, inuidiæ & liuoris omnis expertus, sanus mente, artis Grammaticæ gnarus, bonorum fortunæ nec indigus, nec auri vel pecuniæ sitiens, & laboris diurni nocturnique patientissimus. Atheos enim vt nihil ducit Creatorem, sic nec creaturam; Et inuidius alterius marcescit rebus optimis. Fatuus vero id habet proprium, vt velis nocere, Et imperitus nil nisi quod ipse facit, rectum putat, atque eo nunquam quicquam iniustus. Auarus autem nulli bonus, adeo vt sibi ipsi pessimus sit, & egenus facile fit veneficus; Ad turpia enim cogit egestas.

Indigni Pharmacopæi qui.

Indigni quoque sunt Pharmacopæi nomine & dignitate scurræ, bibuli, hiftriones, mimi, errones, garruli, impostores, agyræ, tenebriones, & circulatores, qui nugis, fraude, iactationibus, promissis vanis, adulatione & mendacio plebeculam decipientes, ipsius crumenam exhauriunt; nihil n. Reipubl. magis infensum id genus hominibus, cane quouis peioribus & angue.

Cum autem idem sit subiectum Pharmacia & Medicinæ, nempe corpus humanum, quatenus sanitatis est vel morbi susceptiuum, multa habent inter se communia Medicus & Pharmacopæus, vt prudentiam, probitatem, diligentiam, & medicamentorū cognitionem; Sed cum Pharmacia inseruiat, Pharmacia ministrat, atque subiecta sit Medicinæ, habeatque tantum pro obiecto medicamentum, & pro scopo & fine formam debitam medicamenti, dum vterius progredi Pharmacopæus audet, pro Pharmacopæo veneficus & circulator habendus est.

Multos Pharmacopæos in Gallia vniuersa noui, sed inter eos periclitatores semper expertus sum, qui verborum lenocinio ditiores mulierculas decipiunt, quas argento non tantum emungunt, sed fueos & purgantia gratissima, vt temere loquuntur, exhibendo, morbidas in posterum relinquunt. Sunt & horum nonnulli, qui viros et prudentiores, vt Senatores quosdam suis technis circumueniant: [Plin. cap. 1. lib. 29.] Medicos n. simulant, pulsū contrectant, urinā inspiciunt, atq; de morborum causis, symptomatis, prognosi & curatione differentes, ridicula multa fingunt & dicunt: sicque impie suam falcem immittunt in Medicorum messem, & iniquissime pharmaciam exercent maximo mortalium damno. Nec sciolis quibusdam fidentium, qui medicamenta queuis, modo benigna, quouis tempore sine consilio, posse tuto exhiberi pronunciant; Lactuca enim non oportune, & nimia quantitate sumpta interficere potest, vt cicuta; Et vino licet natura familiarissimo, plures sæpe pereunt, quam gladio, licet enim sit valde cardiacum, & veluti senum lac, ac principiorum vitæ restauratiuum, datum tamen non apto tempore, valde nocet.

Officium igitur Pharmacopæi est medicamenta solummodo tractare, atque ad vsum salutarem Medici iussu adhibere. Quod vt feliciter consequatur, primo debet ea seligere, secundo præparare, tertio componere. Sed antequam seligatur medicamentum, quid sit, noscendum est.

Pharmacia subiectum.

Pharmacia Medicinæ inseruire.

Qui Pharmacopæi periclitatores.

Qui Pharmacopæi improbandi. Lactuca medicamentum esse potest, alicuius venenum.

Officium Pharmacopæi.

Quid Medicamentum, quid Alimentum, quid inter vtrumque medium.

Totus homo totus morbus est, inquit Hipp. Epist. ad Damog. Talis enim ex vteri inquinamenti in lucem prodit. Nā ex dissidio quatuor qualitatum, quibus constat illius corpus. [Gal. de Elem. cap. 24.] ex iugi fluore, cui obnoxium est, & ex prauo rerum non naturalium vsu, in morbos pene innumeros incidit, quos ars Medica docet abigere, vel optima victus lege, vt docet Hip. lib. de dieta. & Gal. lib. de sanit. tuend. partim medicamentis, tum interius allumptis, tum topicis, seu exterius admotis.

Homo morbis infinis obnoxius.

Ea autem sunt vel *simplicia*, quibus vt plurimum utebatur Hippocrat. vel *debita arte composita*. *Simplicia* dicuntur, quæ talia sunt, qualia natura produxit, vt *cassia, rhubarbarum, polypodium, colocynthis*, & infinita alia, quæ naturalem tantum compositionem, ex quatuor videlicet elementis sunt consecuta. *Composita* vero, quæ ex multis virtute diuersis arte & industria simul vnitis constant.

Medicamentum quid.

Dissident autem inter se Medicamentum & Alimentum. Nam Medicamentum dicitur, quicquid intro sumptum, vel foris ad motum nostrum corpus immutare potest, vt piper, euphorbium, pyrethrum, nymphaea, cicorium.

Alimentum quid.

Alimentum vero, quod intro sumptum nostrum corpus nutrit, & auget, vt panis, vinum, caro animalium volatiliū & quadrupedum, non rapacium: Quæ enim viuunt ex rapto, prauis sunt succi, prauumque sanguinem generant, & tanquam immunda reicienda. Propterea diuina sanctione prohibitum est filiis Israel, ne comederent aquilam, vulturem, gryphem, coruum, accipitrem, & similia. Et prudenter nunc iuxta diuinum hoc decretum abstinemus à carne vulpium, luporum, leonum, & similia rapacium.

Inter vtrumque medium est alimentum medicamentosum, quod scilicet vtriusq; est particeps, partim enim nutrit, partim alterat & immutat, vt lactuca, rhabanus, cucurbita, allium, & infinita alia. Atque vt inter alimentum & medicamentum quoddam velut medium datur, sic inter alimentum & venenum: Illud enim reficit, conseruat, auget, hoc destruit, enecat, corrumpit. Inter autem vtrumque medicamentum est, quod neutrum efficit.

De antiquitus solummodo simplicium vsibus, & mirabilibus eorum proprietatibus.

RECTE Galen. lib. 1. de Elem. ex Hippocrate scripsit, hominem nunquam dolere, aut vnico egere medicamento, si vnico elemento constaret: Effet enim vniscuiusque vnica natura, vnicus effectus, ratio redeundi ad naturalem statum vnica. Id quod absurdum est, cum infinitæ sint morborum species, vt etiam præsidiorum tam simplicium, quam compositorum.

Inter simplicia numerantur oxymel simplex, diuiris, diaprunum, & alia plurima, quæ comparate tantum, & improprie simplicia dicuntur, quatenus scilicet ad alia magis composita referantur. Proprie vero rosa, endiuisia, plantago, mentha, absinthium, plantarum genus omne, atq; vt vno verbo dicā, omnia creata, quæ ab arte nullam compositionem & mixtionem acceperunt, Simplicia à Medicis vocantur, quibus solis non nunquam vtuntur, vt succo plantaginis, vel sedi, aut nenupharis ad Erysipelata & ignem sacrum, succo veronica ad cancrum, cui mirum in modum conuenit, vt succo capreolorum vitis consilio Galeni, ad herpetas, vt carne citoniorum adhibita regioni stomachi ad choleram morbum, & assumpta, ad dysenteriam, corpore prius repurgato, vt betonica ad cephalalgiam, vt fere omnis plantis ad singulorum morborum expugnationem.

Medicamenta quadam quomodo simplicia dicuntur.

Superat vero fidem, quod de stirpibus multis

multis scribitur, quæ videlicet effectus plane mirandos proferunt: Nam *peonia radix* vel capiti apposita, vel collo tantum adnexa Epilepsia paroxysmos eludit, eamque sanat. *Mentha* lacti imposta ipsum coagulari, & in caseum densari non sinit, vt ex probata fidei autoribus creditur.

Peonia anti-epileptica est.

Ethiopicis herba mirabilis.

Ethiopia herba, si vera narrat Plin. cap. 4. lib. 26. solo attractu sarras ferras euellit. Idem asserit Matthiolus de *Lunaria*, quæ quod soleas ferras ab equis transeuntibus quasi extorqueat, *Sferra cauallu* ab Italis vocatur.

Author *libri sanitatis* asserit, cum Tribopieum, auem, cuneum, seu clauum ligneum nidi orificium obturantem, herbulæ cuiusdam solo contactu foras excutere nonnulli hanc vim aui illi tantum tribuunt. Theophrast. rei herbariæ peritiss. alicuius plantæ meminit, quæ tam potenter congressus venereos concitat, vt si vera narravit grauisimus author, credibile est, eam ipsam solis frigidis & maleficiatis vovisse naturam, vt salacibus viticem & nymphem.

Ficaria herba.

Chymenum rubrum tanta vi pollet ad fici sanationem, vt qui radicem herbæ huius gestauerit, ab hoc morbo tutus erit. Vix credi potest, quod Iosephus scribit de plâta mirabili, quæ à Baaran valle Iudææ *Baara* dicta fuit. Ea extra terram erumpens fulgur quoddam igneum emittebat & vt fax accensa noctu lucebat. Anullo autem hominum attingi patiebatur, nisi prius vrina, aut sanguine muliebri irrigata, alioquin illam, qui cõtrectarent, illico moriebantur: Euulsa vero deleteriam qualitatem amittebat. Et quod mirum est, maniacos, & à dæmonibus obsessos persanabat. Quod cum aduerteret regionis eius incolæ, illi canem prudenter & artificiose alligabant, qui postea fame coactus, aut accitus plantam traheret & euellebat.

Baara.

Alia multa Deus miracula in hoc pedu suorum scabello quotidie oculis obicit, quorum fidem vnica tantum experientia facit: Nihil tamen humano generi modo

quocunque infensum educit, quin ex aduerso salutarem illi antidotum proferat & suggerat. Contrarium enim opponit contrario, dissimile dissimili, vt aconito, Aristolochiæ longæ radicem; Cicutæ, Apii semen; Hysocisimo, allium; Napello, semen Raphani; Viperæ Anchusam; Scorpionibus Polemoniam. Cuius radicem qui gestaerit, à scorpionibus non icitur, aut ictus nulla molestia afficitur. Manus quoque illitæ succo cotulæ fetidæ, apum aut vesparum aculeis nunquam punguntur.

Contrario contrarium Deo opponit.

Qua cuique veneno contraria.

Non præter rem hic notantur miræ & variæ plantarum nature. Quædam enim inter niues & gelu medium virent & florent, vt Aconitum hyemale, & Eleborus niger: Aliæ verum æquinoctium expectant: Quamplurimæ calorem æstiuum: Et quædam Autumno tantum floribus coronantur & induuntur, quo tempore reliquæ pene omnes & foliis, & floribus spoliantur.

Miræ plantarum nature.

C A P. V.

De materia medicamentorum, & vnde sumatur.

PRÆCIPUÆ medicamentorum simplicium tam nostratium, quam exoticorum differentia sumuntur, vel ab eorū materia, vel à facultatibus. Ex materia, cū triplex sit Dioscoridi & Galeno, tres statuntur medicamentorum generales differentia. Aut enim ex plantis sumuntur, aut ex mineralibus, aut ex animalibus.

Medicamenta ex plantis sumpta.

In primo genere continentur omnia stirpium genera, earum partes, & quæ ab ipsis proueniunt, vt radices, cortices, thyrssi, ligna, rami, folia, flores, fructus, semina, gummi, resina, succi, lacrymæ, fungi, liquores, visci, aquæ stillatiuæ, mucus, cacchrydes, lanugo, nucamenta.

Medicamenta à mineralibus sumpta.

In secundo continentur elementa ipsa elementata, vt ignis, flamma, fumus, Aer serenus, aut ventis agitatus, calidus, frigidus, humidus, siccus; Aqua dulcis, salia, pluuiialis, marina, bituminosa, sulphurea, nitrosa, ænea, ferrea; Terre omnes species,

vt bolus armena, terra Lemnia, Melitea, Chymolia, rubrica, Ampelitis, Erithrea, Ochra, Creta, & vt paucis absoluā, omnia mineralia, quæ scilicet è terræ visceribus effodiuntur, vt lapidum varia genera, vt lapis Æchites, Cyaneus, seu Lazuli, Iudæicus; vt metalla, quæ septem à multis agnoscuntur, aurum, argentū, stannum, plumbum, ferrum, cuprum, & hydrargyrus, pro numero septem planetarum, quorum nomen mutuuntur, secundum Spagyricos. Ad mineralium ordinem referuntur adhuc salis genera, bitumē, naphta, calchantum, succinum, & ambra.

Metalla septem.

Qua remedia improprie ad mineralia referantur. Medicamenta ex animalibus sumpta.

Partes animalium ad multa commendari.

Syderum influxus, musici cantus & numeri secundum quosdam crifim mouentes, cum vix ad materiam medicamentariam spectent, improprie à nonnullis ad istud genus secundum referuntur.

In tertio genere continentur animalia, vel integra, vel eorum partes. Integra, vt gallus gallinaceus annosus in iusculeo ad ciendam aluum & corporis nutritatum, Hyrundo in pastu ad oculorum aciem, galarrita assa ad colicum dolorem, Cancris fluuiatiles tabidis, Scorpiones triti ad ipsorum puncturas ac morsus, cantharides ad ruptoria.

Partes animalium sunt cerebella passerum ad stimulum Veneris; Cerebellum leporis ad odontalgiam infantulorum; Pulmo vulpis ad phtisim; Hepar lupinum ad vitia iecoris; asininum ad epilepsiam; intestina lupi ad colicum affectum; Stincorum renes ad mentule tentiginem; sanguis hirci ad frangendum calculum; fel perdicis & milui ad visus claritatem; ossa cranii ad morbum caducum, os de corde cerui ad animi deliquium, dentes apri ad pleuritim nascentem, pudendum cerui ad natam & progressam; dentes Elephanti ad cordis robur; cornu cerui, Monocerotis & Rhinocerotis ad infringenda venena; vnguis Alces ad morbum sacrum, seu comitialē.

Multæ sunt adhuc alię partes animalium, à quib medicamenta sumuntur, vt medullæ; seuum; pinguedo vitulorum, ceruorū,

suum, hoc dorum, anatum, caponum, anserum; lac muliebree, asininum, ouillum; caseus butyrum, coagulum, serum; oua gallinarum, perdicum, pauogallarum, senecta serpentis, testæ piscium, pili animalium & excrementa, vt ex medicamentorum compositione, quæ in nostra Officina, seu Antidotario describuntur, patet.

CAP. VI.

De facultatibus medicamentorum: Et quotuplex secundum generales facultates medicamentum.

FACULTAS medicamenti est causa quæ ad effectum, à qua pendet eius actio. [Galen. lib. de plenisud. & lib. 1. simplic.] Vnde colligere est, tot esse facultates, quot actiones, vt apparet in aloes, & per multis aliis simplicibus medicamentis. Aloes liquidum facultatem habet purgandi, ventriculum roborandi, vermes enecandi, tergendi, & palpebrarum humores exiccandi.

Facultas medicamenti quid.

Aloes facultas.

Triplex est igitur omne medicamentum secundum facultates, Alteratiuum, Purgatiuum, & Roboratiuum. Alteratiuum dicitur, quod intro sumptum, vel foris ad motum, manifestam corporibus nostris adfert mutationem; idque trifariam, vel secundum temperamentum, vel secundum materiam, vel secundum formam, ex Fernelio. Vnde tria medicamentorum alterantium genera constituuntur: Primum, quod impense calefacit, refrigerat, humefcat, aut siccat: Secundum, quod materie commodationem & consistentiam mutat, vt quod nimis indurat, vel emollit, quod rarefacit, vel densat, quod adstringit, vel laxat, quod incrassat, vel attenuat: Tertium, quod substantiam & formam ipsam corrumpit, vel labefacit; cuiusmodi sunt, quæ præter manifestam qualitatem, quæ calefaciunt, erodūt, vel refrigerant, & stupesciunt, occulta etiam proprietate substantiam ipsam destruunt ac corrumpunt, & putredinem cum fetore inducunt, vt

Tria medicamentorum alterantium genera.

Medicamentum substantiam corrumpens.

cicuta,

Cicuta, anthora, napellus, aconitum, sublimatum, & alia quamplurima. Atq; horum alia toti corpori, vt quæ dicta sunt; alia certis partibus inimica, vt lepus marinus pulmonibus, cantharides vesicæ, aconitum vtero, cerebro cicuta.

Roboratiuū quid.

Roboratiuū, seu Confortatiuū, vt vulgus loquitur, medicamentum est, quod proprietate quadam partem nostri corporis aliquam respicit, roborat, ac conseruat, vt cephalica caput, optica aures, ophthalmica oculos, odontica dentes, stomatica os, stomachica stomachum, cardiaca cor, hepatica hepar, splenem splenica, renes nephritica, vterum hysterica, neruos nerualia. Quæ singula, aut eorum multa aptius suo loco postea docebuntur.

Catharticum quid proprie.

Catharticum, seu purgatiuum dicitur, quod vitiosum, & sibi familiarem è corpore trahit humorem. Quod enim sine delectu, ac promiscue quoluis humores euacuat, vere purgatorium dicitur non debet, vt Antimonium, Cataputia maior, & similia; sed quod familiarem ac proprium, ad quem ipsa eius facultas dirigitur, educit ac purgat. Ista enim violentiora ad interitum sepe præcipitant; de hisq; loquitur Galenus c. 12. lib. 2. de vict. acut. dum scribit, cathartica qualitatem quandam deleteriam & venenosam habere. Quod sic confirmat Actuarius cap. 7. lib. 3. *Medicamenta, inquit, purgantia communi quadam generis ratione, ex censu sunt eorum, quæ perniciem creant, atque deleteria & nostri venenosa ac mortifera appellant. Verum ab his, quæ magna sunt corrumpendi vi prædita, dissident, quod hac eadem quantitate non perinde ac corruptionem interimant.*

Purgantiū odor ingratius.

Tanta vero est antipathia inter purgantia & nostram naturam, vt odore solo displiceant, qui multis vix nares ferit, quin simul corpus totum concutiat; aliis ventriculum subuertit, & quibusdam aliquando aluum subducit. De purgantium facultate, quomodo agat, & vnde erumpat, paulo post, nempe cap. 9. subtilissime dicitur.

Iam vñ.

CAF. VII.
De primis & secundis medicamentorum facultatibus.

CVM simplicia medicamenta sæpe duas habeant facultates, & aliquando tres simul. Prima dicitur simplex & elementaris, quæ ex elementorum quatuor permixtione confurgit. Altera materialis, ac secunda, quæ ex commoderatione & consistencia materiæ, cui diuersa proportione quatuor qualitates inhærent, emergit. Præter has nonnunquam tertia cõspicitur, nempe purgatoria, quam Fernelius occultam nominat. Sylius cum quibusdam nõ vulgatiore doctrinæ quatuor simplicium medicamentorum facultates in vniuersum constituit, sed tertiam parum notam, & quartam adhuc incognitam asserit. Verum vtraq; pro vnica passim vsurpatur. Nam quæcunq; medicamenta proprietate quadam inexplicabili, aut non satis conspicua, nec à primis aut secundis prodeunte agunt, tertiis qualitatibus, aut totius substantiæ proprietate, aut viribus occultis agere dicuntur.

Facultas autem prima medicamentorum communis est, & tanquam basis reliquarum ex ipsis elementis prodiens. Eaq; consistit maxime in calefaciendo, refrigerando, humectando, siccando: in quibus singulis vel obscure cõspicitur, vt cum primo gradu agit; vel manifeste, vt secundo; vel vehementer, vt tertio; vel summe, vt quarto: atque in horum singulorum aut principio, aut medio, aut fine; ita vt medicamentorum & calidorum, & frigidorum, & humidorum, & siccorum ordines duodecim constituantur. Quod etiam locum habet in his, quæ coniugatas sortiuntur qualitates, quæ scilicet vires habent calefaciendi & humectandi, vel calefaciendi & siccandi, vel refrigerandi & humectandi, vel refrigerandi & siccandi. Has siquidẽ exerunt non tantum obscure, manifeste, vehementer, aut summe, sed in singuli

Qualitates primæ medicamentorum.

Qualitates singulorum medicamentorum quot.

singuli gradus principio tantum, aut medio, aut fine.

Qualitates secundæ.

Qualitates secundæ primas, seu elementares ac simplices comitantur earumque adiutu vt sint, & vires suas patefaciant, opus habent. Nam aperiendi facultas, rarefaciendi, attrahendi, tenuandi calfactionem sequitur: Crassandi, densandi, claudendi, repellendi refrigerationem: Mollendi humectationem: Indurandi siccationem. Siccitas enim indurat, vt ex luto, aquilino, vel æstiuo statu indurato, & ex lateribus igne siccatis videre est: vt etiam humiditas emollit modo cum calore modico perfeueret. Glaciei enim humiditas dura, quod omnino fit expers calor.

Vires autem qualitates secundæ in austeris acerbis, acerbis, amaris, aperiens, tenuantibus, resoluentibus, contrahentibus, repellentibus, emollientibus, stupefacientibus, & dolorem lenientibus sunt manifestissimæ, atque euidenti ratione, quod possunt, præstant, perinde ac primæ seu elementares.

C A P. VIII.

De tertia medicamentorum facultate seu proprietate occulta.

PRÆTER primas ac secundas medicamentorum facultates, tertia quædam dicitur occulta & inexplicabilis, quod eius certa ratio minime reddi possit, nec scientia exactissima comprehendere, sed per solam cognoscatur experientiam: Nā cur iaspis, inquit Galenus cap. 7. lib. 3. meth. tacto vubnere, vnde sanguis prorumpit, eum sistat, nōdum noui. Atque si particulatim cuiusque naturam explorare ad vnguem scirem, utique qualem fuisse Æsculapium mente concipio, talem me esse putarem. At vero proprietates quædam omnino dici, aut explicari non possunt ex Galeno *ibid.* & *Com. in 6. epid.* Nullus enim rationem adferre validissimam potest, cur cantharides vesicam inflammatoria dispositione laceffant, ab ipsa etiam longius adhibita; vt neque cinis cærorum, exiccatorius cum sit, cur & per se mirabilis sit proprietate specifica ad canis

Cineris cærorum pro-

rabidi demorsos, & cur efficacior sit & præstantior *gentiana* & *thuri* potius, quam aliis medicamentis commixtus.

Certum ac securum huiusce medicamenti successum admiratus Galenus c. 30. lib. 11. de simplicibus in causa perquisitione nō sese parum exercuit, tandemque librum pollicitus est. De his, quæ occulta proprietate quid agunt; non tamen promissis stetit, forsitan veritus, ne famæ iniuria fieret, si susceptum opus imperfectum relinqueret, nec in eo doctæ, vt in omnibus aliis consuevit, peragendo, sibi & lectoribus satisfaceret.

Illam autem tertia facultas magnam habet latitudinem, complectiturque sub se purgantia, morbos occulta vi curantia, partem quandam respicientia, periammata seu suspensa medicamenta & venena, de quibus particulatim disserere cogitamus.

Neque vero tantum ineffabilis quædam proprietates agnoscitur in medicamentis & venenis, quæ illa medentur, hæc perimunt, & quosdam aliquando morbos expugnat, sed etiam in alimentis, quæ perennis effluuii iacturam resarciunt. Esculenta enim multa multi fastidiunt, alii appetunt auerisime; quæ licet primum dissimilia, post multas coctiones similia redduntur, & naturæ nostræ familiaria, vnde magna inter nutriendi & nutritum similitudo perhibetur, quam vix vllus possit definire, & quare hic potius hoc edulio, ille alio delectetur.

Carnium & piscium esus vniuersæ genti familiaris est: At plures nouimus, inquit Amatus Lusitanus curat. 36. cent. 2. qui ab esu carniū in totum abhorrebant: alios, quibus caseus non solum comestus, sed odoratus pro veneno habebatur: Sed & alium nouimus, natione Hispanum, qui nunquam pisces gustat: at cum ab amico semel ad cenam fuisset inuitatus, ouaque degustasset, quibus siccatis piscis puluis cause fuerat admixtus, in animi angustias, cordis pressuras, cum vomitu & secessu incidit, ita vt prope exanimis defeceret. Vidit & idem author celebris

Mona-

Tertia facultatis medicamentorum latitudo.

In alimentis qualitas inuenis, quæ illa medentur, hæc perimunt, & quosdam aliquando morbos expugnat, sed etiam in alimentis, quæ perennis effluuii iacturam resarciunt.

Historia notam digna.

Monachum Venetum, qui sine animi deliquio rosarum odorem nō poterat perferre: quod etiam obseruauit in nobili matrona, & lul. Scaliger in illustrissimo Cardinali, vt asserit in *exercitationibus contra Cardanum, exerc. scil. 133. part. 10.* vbi meminit cuiusdam forminx spectata formæ & virtutis, cui Francisca nomen erat, quæ ante 14. annum suafu nullo fecti potuit, vt carnibus vesceretur. Asserit & vnum ex liberis omnino brassicam auersatum, vt eum ipsum Cressones: & in ciuitate Mediolanensi familiam quandam haustu cassiæ fistulæ interire: *Peculiare enim suum cuique est,* & multi vinum quasi venenum respiciunt, alii tanquam Deum colunt.

Vinum tanquam venenū multri auersantur.

In cæterorum animantium pabule obseruatur adhuc illa in explicabilis & occulta qualitas. Quis enim rationū momentis aperire possit: cur Struthiocamelus ferrū habeat in deliciis: cur ceruus serpentes, vrsus formicas, asinus ferulam, quæ perimit equos? Quædam enim tantum piscatu, alia venatu, quædam granorū cultu, alia plantarum solo naturali prouectu viuunt. Optime siquidem anas, ardea, fiber pisciculis aluntur; accipiter, aquila, vulpes auiculis; gallina, perdix, equus cerere; bos, dama, ceruus paruulis stirpibus integris, aut earū partib. tenellis. At cur illa potius illo, quā hoc alimento gaudeant & pinguescāt, hæc potius hoc, quam illo, ratione non satis dilucida explicatur. Fame enim citius perit vultur, quam triticum attingat; phasianus, quam ex rapto pabulum quærat.

C A P. IX.

De facultate medicamentorum purgantium, vnde promanet, & quomodo agat.

MEDICAMENTORVM purgantium facultatis disquisitio multorū exercuit ingenium: in illa enim dignoscenda quot capita, tot fere sensus. Chymiatrum manifestam credunt, vt quæ à mixtorum

fale suboriatur, & sales omnes purgatorios mordicus asserunt. Alii prorsus abditam tenent, nec ratione evidenti explicabilem. Sunt, qui à speciali mixtionis temperie oriri credunt; alii veluti quintam qualitatem concedunt. Mesue illam deducit à cælo, & cælestem facultatem nominat: *Medicamentum, inquit, purgans non est à temperamento tale, non vt contrarium a-*

Chymistarum opinio

ria facultas generans in contrarium, non vt simile trahens simile, neque vt graue deorsum, aut leue sursum humorem exagitant, sed quia talem cælitus sortitum est facultatem.

Est vero cælestis ea facultas, forma cuiusque medicamenti purgantis; aut forme ipsius proprietates, quæ nullo sensu, nullaque ratione manifesta deprehendi potest, sed sola experientia, & ex effectis, quæ substantiæ ipsius facultatem demonstrant.

Appellatur autem ipsa cælestis facultas à quibusdam Medicis [Fernel.] & Philosophis [Scaliger.] facultas occulta, aliquando proprietates rei totius, aliquando intimum cuiusque rei principium, aliquando causa incognita, virtus superelementaris, totius substantiæ proprietates, & à quibusdam quinta qualitas, sicque diuersa rei eiusdem nomenclatura. Quia tamē vis illa cathartica ex primæ notæ philosophis, à syderibus ortum ducit, nō improprie cælestem Mesue vocat: sed male putat humores educere, non tanquam simile trahens simile, contra veterum decreta, rationem & experientiā Hippocrates enim *lib. de nat. human. medicamentum purgans humoribus detrahendis esse simile, sic docet: Pharmacum, inquit, cum corpus intrauerit, primo id, quod omnium maxime sibi secundum naturam cognatum, atque simile est in corpore trahit; deinde reliqua ducit & purgat.*

Varie qualitates purgantium appellaciones.

Id ipsum autem manifestissime probat hac eleganti comparatione, quemadmodum semina & stirpes terram ingressa, sibi quæque, quod in terra idoneum est, ac naturale, trahunt, vel acre, vel dulce, vel amarum, vel salum, vel quodcunque. primi

B muni e

mumq; & plurimum, quod ipsis maxime secundum naturam est, alliciunt.

Opinio Galeni de purgatrice facultate.

Hoc pluribus ostendit Galenus lib. 1. de natural. facult. & c. 23. lib. 3. de simplic. & lib. de Ther. verbis expressis scribens, qualitatum, quæ in substantiis sunt, proprietate actiones perfici. Idcirco medicamentorum purgantium quædam, ubi forte purgatione frustrantur, non modo corpori nullam noxiam afferunt, sed etiam homini alimentum præbent; alia vero in corruptionem & venenum vertuntur, non tamen perpetuo est permixta vis venenosa, Quare non perpetuo licet non purget, incommodabit. Verum coctionem accipiet, talemq; producet humorem, qualem trahere natum erat, quod nunquam contingit in medicamentis mochlicis, seu valentioribus.

Medicamenta igitur purgantia similitudine quadam substantiæ humores attrahunt & educunt: eaque ratione magnes attrahit ferrum & succinum paleam; non autem ferrum magnetem, aut palea succinum. Licet enim magna sit similitudo inter magnetem & ferrum, tamen simile non est idem, nec magnes est ferrum, nec ferrum magnes. Trahens autem esse debet validius tracto, propterea ferrum non trahit; sed trahitur.

Obiatio.

At vero cum tractio fiat propter substantiæ similitudinem, quare magnes magnetem, & ferrum ferrum non trahit? Respondeo, unam & eandem rem seipsam non trahere, sed quod cum ea ipsa affinitatem quandam habet & similitudinem. Sic agaricus pituitam attrahit, Rheumbilem, senna melancholiam, quod inter illa sit quædam affinis conditio, aut conuenientia magis, quam similitudo. Illa autem conformitas nec plane manifesta est, longe siquidem rheum à bile distat, agaricus à phlegmate, à melancholico humore senna.

Quæ purgati trahendo. Quæ comprimendo.

Licet autem omnia cathartica humores attrahant, eorum tamen quædam specialius dicuntur purgare attrahendo, quæ nepe sunt potentioris virtutis, & humorem habent excrementitium, inquit Mesue, vt

scammonium, turbitich, euphorbium: alia comprimendo, vt myrobolani omnes, & rhabarbarum: alia, quæ lubricando & leniendo aluum subducunt, vt cassia fistula, zamarindi: alia denique, quæ tantum molliendo, vt attriPLEX, viola, vt malua, lapathum, & multa olera.

Quæ lubrificando.

C A P. X.

De medicamentis, quæ citra ventris solutionem, occulta proprietate morbos multos sanant.

INNUMERA & mira sunt medicamenta simplicia, quæ per os sumpta, aut exteriorum tantum adhibita, cæca vi, ac specifica proprietate morbos futuros arcant, & factos perfecte sanant, aut mirabiles alios effectus proferunt, vt in paucis quibusdam supra demonstrauius, & mox in quam plurimis demonstrabimus. Illa autem abdita facultas non in plantis modo, verum etiam in animalibus & mineralibus cernitur. Nā literarum monumenta fidem faciunt, pollicem Pyrrhi lienosos solo tactu sanasse, & Christianissimus ac parentissimus Galliarum rex solius manu tactu strumas ad perfectam reducit sanitatem.

Pollex Pyrrhi quid præstiterit.

In corporibus quoque demortuis occulta & efficacissima illa qualitas cernitur. Os enim milui piscis aurum trahere author est Simplicius, cui assentitur Scaliger exercit. 102. & 112. Et renes Scincorum triti, & cum vino poti, aut cum idonea conserua subacti & sumpti veretri tintiginem excitant, & ad Veneris ludibria potenter mouent.

Os aurum trahens.

Priapus cerui siccatu, in puluerem læuigatus, & cum aqua cardui aut tussilaginis sumptus, valde pleuriticos iuuat.

Idem efficit dens apri in scobem tenuem redactus & haustus, maxime in huius morbi principio.

Cornu monocerotis mirabiliter coarctat à venenis & pestilentibus morbis omnibus succurrit.

Effectus.

Effectus fere similes experiuntur, qui cornu cerui & rhinocerotis sumunt. Bouis astragalus cum oxymelite potus lienem minuit.

Caro leporis vsta, trita, & pota, calculos atterit & expellit.

*Senecta an-
ginum.*

Viperæ exuium pulueratum, & impositum alopeciis, mirum in modum pilos regenerat. Idem pollicentur vsta murium capita partibus glabris ex melle illita.

Galenita seu alauda cristata assata, vel elixa, sepe comesta colicis affectibus obnoxios, vel detentos, efficacissime iuuat. Galen. lib. de Theriac.

Vngula capræ, aut eius vesica, vel etiam ouilla cremata, & ex posca sumpta, medetur his, qui noctu stragulas permingunt.

Hepar lupi hepaticos proprietate specifica iuuare scripsit Gal. li. 8. comp. med. local.

Aspidis senecta puluerata ex melle illita, visum facit acutissimum.

*Excrementa anima-
lium.*

Excrementa quoque animalium occulta proprietate morbos quosdam abigunt, vt sterqus pauonum epilepsiam, sterqus canum, vt etiam nidi hyrudinum anginam.

Pauca hæc pro multis ex animalibus sumpta sufficiant, vt ea omittam, quæ lædunt, vt leporem marinum & torpedinæ. Hæc enim neruosum genus vi abdita afficiendo stuporem inducit, ille solos hominis pulmones lædit; vt etiam cantharides, quæ vesicam inflammatione tentant, & vrinam sistunt, vel stranguriam mouent.

*Occulta prop-
rietas stir-
pium.*

Hanc proprietatem occultam in multis stirpibus admiratione dignam obseruamus: nam sarsaparilla, guaiacum, sassafras & illa radix, quæ à Chyna nomen habet, speciali & occulta proprietate luem veneream perfecte curant.

Satyrum & eruca penem erigunt, Veneream accendunt, & frequentiores congressus efficiunt.

Vitex & nymphaea contra libidinis ardores mitigant, semen extinguunt, & testium accretionem impediunt.

Opium phreneticos & delirantes iuuat, & placidum somnum conciliat, etiam

paruula quantitate sumptum.

Viscus quernus tritus & potus, epilepsiam feliciter curat.

Vua passa familiaritate quadam substantiæ hepatis benefacit.

Staphisagria vi non satis cognita pediculos enecat, vt conyza pulices.

Brassica ebrietati reluctatur, vt etiam hedera.

Pearmica sternutationem mouet. Necnon eleborus vterque.

Dictamnus facultate prorsus abdita spicula euellit.

Fraxinus serpentes fugat, & eorum venenis medetur.

Lithospermon, saxifraga, & sanguis hirci calculos expellunt.

Sabina menses & foetum, seu viuum, seu mortuum educit.

Symphitum maius vulnera cito glutinat. Veronica vlcera maligna corrigit, ad sanitatemque accelerat.

Therebinthina vulnerum est balsamum optimum, quæ facillime & citissime sanat.

Mirum est autem, plantas quasdam quoad sui parte hunc effectum præstare, *Plants quasdam contra-
rias habere
facultates.* alia alium & sepe diuersum, vel etiam contrarium: nam flores chamæmeli olfactu profunt capitis dolori, folia summe nocent, si Galeno cap. 2. lib. 2. comp. med. fides non denegatur.

Lapathi folia ventrem subducunt, semen assumptum retinet.

Brassicæ decoctum aluum soluit, ipsa brassica comesta vel comprimit, vel pi-griorem reddit.

Gallorum vetulorum ius ventrem quoque mouet, caro sistit. Idem adhuc asserit Galenus lib. de Ther. cap. 6. de ostreis & cochleis marinis.

Lactis pars serosa ac butyrofa subducit ventrem, caseosa cohibet, ac siccat.

Miraculo autem tribuit Galenus, quod trifolii decoctum morsibus phalangii aut viperæ pro fotu adhibitum, statim dolores sedet, & virus adimat: Parti vero sanæ idem admotum, dolores similes his, quos

inuehit, excitat. Huius tamen effectus ratio non videtur valde obscura, nec à reliquarum stirpium natura & conditione aliena. Mirum enim non est, si fetus, cuius ope pars inquinata liberata est, & ab ea venenum eductum, parti sanæ adhibitus, eadem impressum, veneni, cuius est particeps, relinquat vestigium.

De specifica & admiranda hydrargyri virtute ad luis Indicæ curationem, deq; aliorum mineralium virtutibus occultis, & fere diuinis speciatim fusius lib. 3. de materia medica disputabimus.

C A P. X I.

De simplicibus medicamentis, quæ proprietate specifica partes quasdam respiciunt.

MULTA simplicia certis partibus tantam amicitia coniunguntur, ut eas vel sumpta, vel admota, vel sæpe solo odore iuuent, resciant, & à morbis multis liberent. Non tamen illa ob id ita particularibus membris deuota cenfeo, ut omnes earum affectus tollant, aut aliis quoque partibus non cõferant, sed speciali dote, quædam hanc potius, quam illam partem respiciant & tueantur, alia aliam.

Cephalica.

Sic multa Cephalica dicuntur, quod tota sua substantia capiti sint amica & conferentia, longa virorum doctorum experientia & vsu sic comprobata, ut inter aromata moschus, ambra, zibethum, caryophylli, macis, calamus aromaticus, schœnanthum, caphura, & inter alia simplicia vulgatiora, bethonica, rosmarinus, salvia, maiorana, melissa, stachas, eneoton, mirthus, flores verhonica caryophyllata, & arantiorum.

iφ&arpanxi.

Ophthalmica sunt euphrasia, chelidonium, feniculum, ruta, & hormisium, cuius grana oculis imposita nullum molestiæ sensum adferunt. Facile enim sub palpebris continentur, & oculos à sordibus purgant.

Odontica quædam dicuntur, quæ dentes roborant & nitidiores reddunt, ut lentiscus, saluis, mirthus, laurus. odorug.

Pulmonibus dulcissima omnia conueniunt, sed peculiari facultate herba quædam pulmonaria dicta ad illorum affectus commendatur.

Pulmo vulpis si hominis pulmone conferat, ut veterum multi crediderunt, id propter familiaritatem substantiæ contingit. Pulmonica.

Passa, strobili, pistacia, dactyli, iunuba, mel benefaciunt quidem pulmonibus, sed tantum dulce edine; iris, hyssopus, & prassium attenuatione.

Cardiaca sunt aurum, argentum, lapides pretiosi, cinnamomum, & alia aromata sua euolentia. Item & borago, buglossum, carduus benedictus, scabiosa, ulmaria, oxytriphillum, viola, rosa, crocus. Cardiaca.

Quæ stomachum respiciunt, stomachica dicta, sunt nux moschata, mastiche, absinthium, mentha & anethum; hæc enim proprietate particulari illi profunt. Alia quoque pene innumera benefaciunt quidem, sed potius calore, quam speciali virtute, ut piperis genera, zinziber, synapi, vinum. Stomachica.

Hepati familiaria sunt, hepatica quædam dicta, ut agrimonium, cichorium, fumararia, rhabarbarum. Hepatica.

Splenica sunt ceterach, hemionitis, caparis, amariscus, epithymus, ut & alia multa, quæ causa breuitatis omitto. Splenica.

Neruos proprietate roborant saluis, rosmarinus, & primula veris; articulos & hæc, & chamæpitiis. Nerualia.

Quæ speciatim singulas partes respiciunt, hucnolò reducere, cum his lector etiam morosus contentus esse poterit.

Granum enim salis ei sat esse potest, qui ipseus saporem voluerit dignoscere.

C A P.

CAP. XII.

*De Periammati seu Amuletis, qua gesta-
ta, vel appensa mira & cœca vir-
tute morbos multos
curant.*

AD medicamenta, quæ ab dâta facultate
quasdam ægritudines soluunt, perti-
nent, quæ periammata, periapta & amule-
ta, hoc est, alligata & suspensa remedia vo-
cantur. Ea autem duum sunt generum: Alia
enim solis characteribus & verbis constât:
Alia simplicibus collo, aut alteri membro
subnexis. Priora tanquam infida, incertaq;
aspernantur Medici, de his enim nec loqui-
tur Physicus, nec Metaphysicus, nisi forsan
cacodæmon aliquis ad suam metaphysicâ
referat. At Medicus & Philosophus est mo-
ralis, qui vitæ probitate, omnia secundum
bonum & æquum molitur, nec illicitis ar-
tibus ignarus & credulos decipit; & natu-
rales, qui rerum omnium causas perquirir.
*Scire enim est remper causam cognoscere, &
felix, verum qui poterit cognoscere causas.*
Vnde Galenus, *Medicina sit non morbo, sed
causa morbifica, qua sublata tollitur effectus.*
At periammata nec causam, nec morbum
tollunt, neque symptoma, vt falso sibi per-
suadent hi, quibus fuerunt appensa, eorum
suafu decepti, qui dæmones colunt & in-
uocant, atque eorum nomine & virtute om-
nia fieri sine alia causa putant; de quibus,
horumque similibus nequissimis viris sic
ait Poeta:

Gens inuisa diis maculandi calli a cœlis,

*Quæ nunc stare polos & fulmin a mittere
nouit,*

*Æthera sub terras adigit, montesque ve-
nellit.*

Duobus autem modis id præstant: nam
alii malos dæmones virtute quadam maxi-
me diuinorum nominum aduocant, & co-
gunt, quippe cum *omnis creatura timet &
reueretur nomen illius, qui fecit eam*: alii i-
stis pessimis viris nequiores se dæmonibus
submittunt, illis sacrificant, & cultum
quendam reddunt.

Cur vero illi Goetici solis vtantur ma-
lis dæmonibus, ea ratio in præptu est, quia
boni angeli difficile comparent, quia Dei
iussu expectant, nec nisi mundis corde
& vita sanctis hominibus congregiuntur.
Mali autem faciles se exhibent ad inuo-
candum, falso fauentes, & diuinitatem mē-
tientes, semper præsto sunt, vt actu suo de-
cipiant, vt venerentur, vt adorentur.

Ex horum dæmonicularum taberna pro-
fluxerunt omnes isti tenebrarum libri, *Libri impro-
bata lectio-
nis qui.*
quos improbatæ lectionis Vlpianus IC. vo-
cat, protinusq; comburendos esse statuit:
cuiusmodi primus excogitasse dicitur Za-
bulus quidam, illicitis artibus deditus; de-
inde Barnabas quidam Cyprius, & nostris
temporibus Cornelius Agrippa, atque alii
multi viri perditæ, inter quos *Paracelsus, Theophrasti
cuius impietas sordes omnium vitiorum co-
mites habuit, primas sibi vendicauit.*

At vero cum ex eiusmodi virorum nefari-
orum officina characteres & verba suspē-
sa prodierint, nullis rationibus stabilita, &
humano generi pestifera, non solum Me-
dici, sed omnes Deicolæ debent aspernari.

Fernelius tamen summus & Medicus &
Philosophus, & nostra ætate inter clarissi-
mos maximus magnam vim verbis & om-
nibus amuletis tribuit. Et certe si Hebræ-
os virtutis & omnium disciplinarum opti-
mos authores sequi velimus, maiorem in
in verbis, quam rebus naturalibus vim in-
ueniemus: *Quicquid enim, aiunt, est in mē-
te, in voce, in verbo, in oratione, totum hoc in
scriptura est, cuius litera mysteriorum cœle-
stium plenissima sunt, ac in siderum positio-
nem exarata: unde rerum altissimus creator
seipsum nomine duarum literarum Α & Ω
vocare voluit.*

Præterea secretiores Hebræorum me-
chubales ex literarum figura, & simplicitate,
compositione, tortuositate, defectu,
abundantia, coronatione, apertura, ordi-
ne, transmutatione, colligantia, & reuolu-
tione literarum, punctorum & apicum om-
nia explicare permittunt.

Verbi gratia & characteres vim habere di-
cuntur

*Amuleta
duplicia.*

*Periamma-
ta.*

*Cur cacoda-
mones à per-
ditis viris
inuocentur.*

*Libri impro-
bata lectio-
nis qui.*

*Theophrasti
impietas.*

*Characteres
unde prodie-
runt.*

*Vis verborum
secundum
Hebræos.*

*Literarum
figura.*

*Circa finem
lib. 11.*

*Morbi ver-
bis curati.*

cuntur ad multorum morborum profliga-
tionem, hancque curandi viam Trallianus
non omisit: *Ad podagram, inquit, curan-
dam, effodito ante solis occasum, cum luna est
in Aquario, aut piscibus altercum herbam,
dica; q. Adiuvo te herba sacra per sancta no-
mina Iaoth, Sabaoth, Adonai, Eloï, Deus,
qui terram firmavit, & fixit mare fluuiis
abundans fluentibus, & qui exsecavit ux-
orem Loth in stasiam salinariam. Adiuvo,
inquam, te, vt sistas fluxionem pedum.*

Ad dentium dolorem ridiculum hoc à
nonnullis appenditur, Galbes galbat, Gal-
de, galda.

Ad fluxum sanguinis sistendum quidam
hæc verba obmurmurant, Charat, Cara,
Sarise, Confrma, Consona, Imabolite.

Ad canis rabidi morsum, pani comedē.
do hæc verba à quibusdam inscribuntur,
Irioni, Rbiciori, Eslera, Rbudor, fere, vel po-
mi frustulo, Hax, Pax, Max, Deus adimax.
deinde voratur.

Vulgare est illud Quint. Sereni Samo-
nici aduersus Hermitricum, Abracada-
bra, quod ita depingitur, vt in conum ad
extremam vsque literam desinat, sicque
collo appenditur.

Lamella aurea; in qua voces hæ sculptæ
sint *ὀπία, ἰγάδη*, collo subnexa lippientem
sanat, ex Marcello.

Profluentem sanguinem vt sistas, digito
annulari partem tanges, & vices septies
dices, & quoties volueris, repetes, donec
fluorem peruincas, Soenon, Soenon, mire
prodest.

Ad paronichiam digito parietem con-
tinges, inquit Marcellus, & rursus digi-
tum ducens, dicens ter, *Pu, pu, pu*, Nun-
quam ego te videam per parietem repere.

Inepte sic mederi suadet lippitudini Mar-
cellus: *De manu sinistra, inquit, cap. 8. lib. de
Medic. muscam capies, & dum capies, dicere
debebis nomen eius, cui remedium facturus
es, te ad curandos oculos eius muscam pren-
dere: tum viuam eam ligabis in linteo, &
suspendis collo dolentis, nec retro respicies.*

Quamplurima farinae similis exempla

leguntur apud Mercuriū, Marcellū, Tra-
llianum, Albertum Villanouanum, & inter
recentiores apud Ferneliū lib. 2. de abdit.
rerum caus. qui omnes grauissimi viri ver-
bis tantam inesse vim, pronuntiant, vt pe-
ne omnem naturam subuertere credant.
Apuleius enim vir perdoctus asserit magi-
co susurramine amnes agiles reuerti, mare
pigrum colligari, ventos inanimes expira-
ri, solem inhiberi, stellas auelli, diem tolli,
noctem teneri, de quibus sic ait Poeta:

*Carmine vel celo possunt deducere Lunā. Lenis Poeta
Carminebus Circe socios mutauit Vlyssis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur litas.*

anguis,

Atq; satas alio vidi traducere messes.

Et Ouidius:

*Cum volui, ripis ipsis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos, concussaq; sisto.*

Item Lucanus.

*Cessauere vices rerum, dilataq; longa
Hæsit nocte dies, legi non paruit ather,
Torpuit & præceps audito carmine mun-
dus.*

Vis autem vorborum maxime patet in
morborum profligatione. Illa enim & pro-
lata & inscripta, ac gesta multos affectus
mira celeritate soluunt. Quod Medici cu-
iusdam talia demirantis non parum exer-
cuit ingenium, vt refert Pomponatus: cum
enim duorum puerorum curam suscepisset,
quorum alter morbo velut Erysipelate
laborabat, alter vero in ignem inciderat,
quidam superuenit, qui hos pueros solis
verbis & carminibus liberauit: Additque
aliū fuisse, cui ferrū infixū erat, quod nulla
arte Medicorū poterat euelli, ab eodem ta-
men eadem curandi methodo euulsū.

In oppidis fere singulis quædam anus
reperiuntur, quæ verbis aliquot nulli ho-
minum notis, matricem releuant, sic no-
loquuntur; hocque etiam in viris pollicen-
tur, licet matricem non habent.

Mille exëpla alia possem præcensere, quæ
quod ridicula sint & inepta, præstat retice-
re. qui enim ipsis vel suspensis, vel prolatis
melius se habere fatentur, id fit porius qua-
dam

*Historia no-
tatu digna.*

*Authoris a-
pinio.*

dam opinione, quam illorum virtute.

Quidam afferere non erubuit, se à febre liberatum ex Amuleto, cui hæc erant inscripta, *Sancti Petri & Pauli stultum hunc perfunctate*. Alius hoc Amuleto conualuit: *Rapiat eum demon & similes eius*. Sed hæc ger refero: de aliis, quæ magis probantur, nunc sermo noster instituetur.

Quæ vero amuleta simplicibus medicamentis suspensis vel alligatis constant, nõ omnino à Medicis improbantur. Et re vera proprietate quadam abdita effectus sæpe salutares proferunt. Experientia enim docet, *radicem paonia* collo appensam epilepsiam sanare. Idem præstat *vicius quercinus*, vt etiam *ungula Alces* annulo tantum inclusa. *Stercus lupi* ad ilia gestum, instar amuleti, inquit Aetius *cap. 31. tit. 3. ser. 4.* colicos dolores sedat. Similis effectus tribuitur ipsius intestinis siccat, & ventri adhibitis. *Radix cynoglossi* circa collum alligata linguæ nigredinem, quam vulgus imperite cancrum nominat, delet. *Res enim quadam parua molis solo tactu nonnunquam maximus inducunt alterationes*, ait Galen. *cap. 5. libr. 6. de loco aff. Diastamus* adhibitus incredibili proprietate spicula trahit. *hydrargyrus* gestatus à morbis pestilentibus tuetur. *Ethites lapis* inter mamas aut ventriculo alligatus fectum retinet, femori adnexus præcipitat: quod & de *radice hyosciami* traditur. *Selenitis* annulo inclusus nudæ carnis contactu sanguinem è parte quauis manantem sistit. *Viridis in spis* quadam proprietate auxiliatur stomacho *ori vëtris appensis*, ait Aetius *cap. 35. tit. 1. ser. 2.* *Heraclius lapis*, magnes vulgo dictus, præter miram vim, quam habet ad trahendum ferrum, manu tantum detentus Chiragricorum & podagricorum dolores leuat. Qui gestabit pedes & chelidas anteriores cæcri, a prorum incursum vitabit. Democritus in *Geopon.*

Amuleta ex simplicibus medicamentis.

Icteri curatio miranda

Nõ præter rem est Icteri miranda curatio, quæ tum accidit ægro, si ipse hanc auct, quam *Holerius galbulam*, Galli *loriotum* vocant, attente conspexerit. Est & mirum, auem ægre conspectum icterici perferre.

Huc spectat & tarentulæ morsus curatio, quæ frustra medicamentis quibuslibet tentatur; feliciter autem sola musca sanatur. Similes multorum morborum curationes alia quam plures narrantur, quas breuitatis causa omitto.

C A P. XIII.

De venenis.

OCCVLTA quoque qualitas venenis inest, de quibus Physiologi ac rerum naturalium indagatores aliquando loquuntur, item & scelerati venefici; illi, vt omnipotentis naturæ prudentiam & sagacitatem in bonis simul & perniciosis rebus agnoscant, & ornatum mundi contemplantur; hi peste peiores, & humani generis hostes perniciosissimi, vt singulos, quorum vitam ac fortunas moleste ferunt, exaniment, atque ex rerum natura tollant. Miro siquidem artificio saporem, odorem, coloremque venenorum adulterare solent, quæ deo astute cibis & medicamentis recondunt, vt etiam prudentes & cautos decipiant, & pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro sacharo sublimatum porrigunt: Sicque boni à malis non tam possunt esse ruti, quam omnes homines ab omnibus serpentibus & aliis belluis.

De illis vero loquitur Medicus, vt Logicus de Sophismate & fallaciis, quas docet advertere & auertere, Theologus de vitis, quæ monet fugere: Nec mala suadet, vt inde bona contingant; in quo sane discrepat à Medico, qui nefarios quidem veneficos damnat, de venenis tamen loquitur, quatenus in corporibus nostris vel generatur, vel mala sorte ingeruntur, vel ad malignorum morborum curationem expetuntur, alioquin eorum tractatio perniciofa, & reuera eos damnat Galen. *cap. 42. lib. 2. de antid.* qui venenorum compositionem tradiderunt, vt Horum mendesium, Aratum, Heliodorum Atheniensem, & Orpheum.

Curatio morsus venenati per muscam.

Improbantur, qui venena componunt.

De simplicibus autem venenatis libere scribit, vt ante hunc Dioscorides, & post verumque Nicaner, vt dignoscantur, vitetur, & in.

& in quibusdam morbis feliciter à docto Medico vsurpentur. Ad carnem enim vlcerum cadauerosam arsenicum aliquando adhibetur; Oleum viperarum ad luis Indicae stigmata, pustulas & duritates gummosas: Oleum scorpionum ad ipsorum ictus; pilus canis rabidi ad vulnus ex ipsius demorsu inflatum: Trochisci de vipera intus & extra ad venenatos quosuis affectus.

Venena in corpore hominis interdum genita.

In corpus vero non solum ingeruntur, sed aliquando generantur, ex Galen. *cap. 5. libr. 6. loc. aff.* similesque producunt & affectus & effectus his, qui pernicioso epoto veneno contingunt. Nam pestis venenum est, quæ interdum sponte sine causa manifesta in corpore generatur, atque in mulieribus histericis retentum semen venenatæ qualitatis est particeps. Et canes per ætatem feruidissimam facilius abiepercelluntur. Hæc autem Medicis præscienda sunt, vt sanitatem ab omni labæ tueantur, & morbos quosuis proficient.

Venena aliquando nutritur. Historia.

Et si autem venena deleteria sint, consuetudine tamen, quod valde mirum, alimenta fiunt. Nota enim historia, puto, de puella quadam, cuius Auicenna, Ruffus, & Gentilis meminerunt, quæ à primis annis veneno solo educata, halitum pestiferum, & proxime astantibus deleteriū inspiraret.

Alia Agrippinæ vixit, referente Alberto, quæ araneas in deliciis haberet, cum tamen paucò vino epoto, in quo suffocata sit aranea multi perire possint.

Rex anguivorus.

Porus quidam Indorum Rex serpentibus & venenis quotidie vescabatur, hocque alimentum genere diutissime alitus, adeo venenosus factus est, vt ceteros homines vel tactu, vel halitu, vel sreatu perinde ac serpentes alii perimeret.

Ophiogenes.

In Helesponto genus est quoddam hominum, qui venenis solum aluntur, Ophiogenes propterea dicti.

Marsi & Psilli simili victu delectabatur: nec serpentum morsus & venena reformidabant: Cuius rei certum dedit experimentum vnus ex ista familia Exagon vocatus, qui consulum Rom. iussu in dolium serpē-

tibus plenum iniectus, intactus euasit. *Plin. cap. 29. lib. 6.*

Athenagoras Argiuus dicitur à scorpionibus nunquam lædi potuisse, vt neq; Æthiopes hydaspidis fluuii incolæ.

Refert Galen. *lib. 3. simp. c. 17.* anam quendam Atheniensem innoxie magnam sapè cicuta quantitate estasse. Idem narrat Sex. Empiric. de alia vetula.

De Liside ferunt historiam, quod opii vnciam dimidiam sine sanitatis iactura vorabat. Vidi mulierem Nemoxii, quæ quotidie semidragmam sumeret.

Familia quædam in Creta solo aspectu fascinabat, & pueros in tabem deducebat. Quid plura? venenis assueti ab his tandem sunt immunes.

Desumitur porro omnia venena vel à plantis, vel animalibus, vel mineralibus. A plantis, vt à papauerum genere, ab hyosciamo & mandragora, quorum licet qualitas perhibeat venenata, vsus tamen quotidie feliciter ad morborum curatiōnem celebratur. Et quæ hominibus ac belluis præsentissimum sunt aliquando venenum, si rite tractentur & deatur, sæpe securum sunt auxilium.

Aconitum pharmacum quidem toxicū est, oculorum tamen medicamentis leuandi doloris gratia adicitur. Et cicuta sacrosignes & viscera serpentia illitu restinguit.

Nerium quoq; contra serpentium morsus præsidium est è vino potum. *Sedum maius* Erysipelata & herpetas extinguit. *Solanum* omne adhibitum dolores quosuis mitigat.

At hæc omnia venena sunt Dioscoridi, vt etiam *ranunculus, esula, hermodactylus*, quorum vt quotidianus, sic saluberrimus est vsus. Præterea *Napellus, herba Paris, taxus, sibiium*, & alia pleraq; sunt & medicamenta & venena; interficiunt namque & medentur.

Fungivero non quidem medicamenta sunt, sed aliquando alimenta, aliquando venena. horum enim esu ingenui quinque adolescentes Lutetiæ literis operam dan-

tes

res interiorunt; Aulici tamen talium eduliorum avidissimi sunt liguriores.

Alias stirpes venenatas, quæ medicis vifibus quotidie feliciter inferuiunt, nolo recensere, cum pauca quædam attigisse sufficiat; Omnia siquidem hoc capite complecti nec opus, nec facile est.

Ex animalibus venenatis medicamenta sumta.

Ex animalibus autem venenatis quotidie medicamenta parantur. Nam caro Stincorum pignioribus maritis ad ciendum libidinis æstum sæpe datur.

Viperæ Elephanticis & venenatis affectibus detentis quasi miraculo profunt. Item & Colubri, quorum, vt decet, appa- rata caro multa ad venena securissimum est alexipharmacum.

Draconem marinum esse alimentum & venenum.

De Dracone marino superat fidẽ, quod narratur: Is enim aculeum osseum in dorso gerit, adeo homini infensum, vt quæcunque punxerit, nisi mature succurratur, ad interitum præcipitat. Illius autem caro salubriter & suauissime hominem alit, vulgus Gallorum Viuam nominat, sicque mirum videtur, quod animalia quædam simul & alimentum, & medicamentum, & nonnunquam venenum homini suggerant. In ipsorum enim parte quadam vita est, in alia interitus.

Adhuc vero valde mirum, animalia venenata, cum corporibus suis nostro prorsus inimica sint, subitoq; nos interimant, moribus ac puncturis à se illatis secure mederi, & fere sola ab eiusmodi vulneribus & periculis liberare; quia nempe simile sibi simile allicit, & quasi suã substantiã reuocans, partem læsam à veneno & damno vindicat. Sic à Crocodilo læsos ipsius adeps impositus sanat, & à Scorpionibus i- cti, ab iisdem tritis & admotis conuale- scunt. Idem efficit mus araneus, vbi aliquem momordit, si tritus adhibeatur.

Venena venenum trahere.

Admiracione quoq; dignum est, venena non solum venena trahere, sed plurima etiam spicula & aculeos à corporibus nostris sine dolore foras educere, quæ ante vix vi, aut arte vlla extrahi potuerant.

Multa aut animalcula tota homini ma-

lesica sunt, vt cantharides, buprestis, sala- mandra, pinorũ erucæ, lepus marinus, ru- beta, rana palustris muta, non tamen semper inutilia & sanitati incommoda. Nam cantharidibus, lacertis, scorpionibus, for- micis & similibus animalibus extra audacter vtimur, interius vero non ita libere. Tutum enim minime est, quæ praua qua- litate à natura donata sunt, in corpus inge- rere. Sic nefarie egit circumforaneus qui- dã & imperitus Agyrta, qui probo, sed pa- rum prudenti viro mihi noto, medicamẽ- tum ad tentiginem mentule proritandam postulanti, cantharides exhibuit, eumque non ad campos Veneris amœnos, sed Cha- rontis cymbam demisit.

Nonnulla vero etiam malefica, quæq; vel morsu vel instratu lædunt, ab expertis arti- ficibus præparata, à Medicis doctis præseri- pta, & opportune data non modo non nocent, sed mirabiles & salutare prestant ef- fectus. Vinum enim, in quo vipera quodã casu extincta fuit, elephanticum iam diu à communi ciuium societate seiunctum perfecte sanauit. Idem polliceri & præsta- re potest coluber. Quid igitur vtriusque caro vt decet appa- rata?

Ex mineralibus deniq; venena quam- plurima habentur efficacissima, tam spon- te nascencia, vt hydrargirus, cinnabaris, gy- psum, mysi, sory, sandaraca, magnes, anti- monium crudum, atque etiam adamas: quam arte talia reddita, vt sublimatũ, calx, arugo, carusa, aqua fortis vulgo dicta, & alia pene innumera, quæ præstat ignorari, quam sciri. Sat enim est, simplicia quædam attingere morbis quibusdam vtilia, quo- rum alia aliis vt naturæ minus infensa, & rebus sanitatis magis idonea præferuntur.

CAP. XIV.

De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis denomi- nantur.

MEDICAMENTA multa specifica virtute quasdam partes respicere & roborare, vt cephalica caput, ophthalmica oculos,

Idem fecit maledictus ille Hebraeus Francofur- tanus, Aa- ron voca- tus, qui an- te 17. annos ad Cacoda- mones suos abiit: ad- huc sunt adhuc alij, eiusdem farinae na- bulones.

Ex minera- libus vene- na multa.

oculos, pulmonia, hepatica, splenica, pul-
mones, hepar, lienem, & alia alias, ab ipsi-
que denominari, paulo superius ostendi-
mus: Nunc quæ ab effectis suâ nomencla-
ture habent, breui & generali dilucida-
tione recensemus, vrin promptu sint me-
dicinam facturo, ad propositos & conse-
quendos effectus, medicamentorum quali-
tate requisita dignotio & appellatio. *Verba*
enim cum sint *nota rerum*, si ipsis conue-
nientissime, vt decet, aptentur, aptius do-
cent, & artificem melius regunt & diri-
gunt.

*Medicamē-
torum ap-
pellatio à
quibus.*

Medicamenta autē fere omnia idioma
Græcorum, à quibus primo fuit impositū,
retinent: Nonnulla ex Arabum balbutie
profecta, vix ad antiquā euphoniā redie-
runt, & annorum lapsū quandam gratiam
compararunt. Ab effectu igitur medica-
menta sic à classicis authoribus appellātur.

Καθαρτικόν.

Catharticum medicamen dicitur, quod
modo quouis è corpore noxiis humores,
seu per vomitum, seu per secessum educit.

Χολαγωγόν.

Cholagogon Medici vocant, quod bili-
sum humorem ducit: *Phlegmagogon*, quod
pituitosum; *Melanagogū*, quod melācho-
licum; *Hydragogum*, quod aquas seu sero-
sos humores purgat; & *Pneumagogon*,
quod omnes.

Πολυχρηστόν.

Polychrestum sic nominatur, quod mul-
tos exhibet vsus.

Εκπροπτικόν.

Eccoproticon inter benigna medica-
menta numeratur, atque id dicitur, quod
tantum feces deturbat.

*Υπερκαθαρ-
τικόν.*

Hypercathartica, hoc est, superpurgan-
tia sunt, quæ primum humorem sibi fami-
liarem purgant, dein alios ad sequendum
paratiores, postremo sanguinem, adeo vt
dysenteriam suscitent.

Εμετικόν.

Emerica vocantur, quæ vomitum exci-
tant, & foras humores per os excludunt.

Αλλοιοτικά.

Alliortica, hoc est, alterantia, quæ in tem-
periem quandam emendant; vt calida fri-
gida, frigida calidam, humida siccam.

Euchyma & *cacochema* ad alimēta spe-
ctant; illa, quæ sanguinē optimū, hæc, quæ
prauum gignunt, dicuntur. *Epiceraistica*,

quæ succum optimum paulatim sufficiunt
in locum prauū paulatim vacuati, vnde *E-*
picrastra.

Hypnoticū, quod somnum potius, quā
soporem conciliat. [*Galen lib. 9. Method.*]

Narcoticum, quod non modo soporem,
sed stuporem & sæpe necrosim, siue mor-
tificationem adducit.

Vreticum, quod vias diducendo, laxan-
do & pellendo vrinas & arenas mouet, &
sæpe expellit.

Lithonriptica, hoc est, saxifraga, quæ
lapides seu calculos frangunt, seu atter-
runt, & foras eiciunt.

Anodynum, quod moderato calore do-
lorem aliquem delinit & sedat. Vocatur
quoque *Pategoricum*, & aliquando *Lysip-*
ponium, hoc est, laborem soluens, seu do-
lorem sedans.

Chalasticum medicamentum generali
significato vocatur, quod partem quandā,
cui adhibetur, lenit, & temperato calore
solatur: Strictius vero sumptū, quod rela-
xat & tensioni medetur, sine qualitate ex-
cessu, vt, adeps, butyrum, cespypus.

Quod venenatum orificia diducit ac re-
serat, & sanguinem ad exitum suo calore
& acrimonia excitat, *αιασιμωνηδόν* dicitur, *Αιασιμωνη-*
cuiusmodi est *allium*, *sabina*, *porrum*, *cy-*
clamen, & alia quamplurima. *κόν.*

Repercussuum medicamentum Græci
ἀποκρουστικόν nominatur, quod qualitate re- *Αποκρουσι-*
frigerante & astringente humores in mē- *κόν.*
bra irruentes repellit, vt *plantago*, *serba*, *pi-*
losella. Quædam tamen sola qualitate re-
frigerante repellunt, vt aqua & alia similia
repercussiuā [*Gal. lib. 14. method.*] Omnia
autem repellentia medicamenta tantum
ad mouenda sunt in principio fluxionis, ex
Galeno & Oribasio.

Heliticum, seu *epispasticum* vocatur,
quod humores ex alto euocat, cōtrarium-
que est repellentibus; calidum enim est, &
partium tenuium, repercussiuā frigida, &
crassarum. [*Gal. lib. 10. compos. med. loc. cap.*
25. lib. 1. synopsis. c. 16. lib. 5. simplic.] Et quod-
cumque calidum trahit; frigidum quoduis
repellit.

Αιασιμωνη-
κόν.

Αποκρουσι-
κόν.

Ελεγκτικόν.
Επισπαστικόν.
κόν.

repellit: Quod gradu secundo calidum est, manifeste trahit: q̄ tertio, partim trahit, partim digerit, vocaturq; *μεπιου κριλιου*.

*Μεπιου-
κρητιν.*
*Attrahen-
tia quadru-
plicia.*

Attrahentium autem mendicamentorum quatuor sunt differentia. Quaedam enim qualitate elementari trahunt, vt quae calida sunt secundo recessu; Alia casu, vt putrefactione, eo que modo fermentum validissimum est tractorium: Alia quadam similitudine, vt venena venenum; alia occulta proprietate, vt dictamnus spicula, magnes ferrum.

*Διαφορη-
τιν.*

Διαφορητιν est, quod seu intro sumptū, seu foris adhibitum, attenuando & detergendo non solū meatus aperit, sed obuios humores incidit, digerit, ac sudore vel halitu resoluit. Eorum duo traduntur discrimina, quaedam debiliora sunt *δραιωτικη* dicta, hoc est, relaxantia, quae calida quidem sunt ac tenuium partium, sed non desiccant, & magis humores ad resolutionem apparant, quā resoluunt. Materia resolutionum multa est: nam quae à medio secundi gradus ad finem tertii calefaciunt, & sunt tenuium partium, resoluunt.

Στεγνωτικη.

Στεγνωτικη, seu *συνακτικη*, hoc est, stipans seu obstruens, anastomotico contrarium est: Vasorum enim oscula claudit, & vacuationes sistit: Eius siquidem substantia crassa est, proinde facile occludens.

Πυκνωτικη.

Πυκνωτικη, seu condensans, vim quidem habet occludendi, sed imbecilliolem, atque cutis tantum meatus stipat; Stegnoticum officia venarum.

Εμπλαστικη.

Εμπλαστικη, seu glutinosum vocatur, quod parti cuiuspiam illitum tenaciter adhaerescit, & cutis meatus obstruit, multoque infarctum implet, vt resinae & gummi. Quaedam Emphrastica dicuntur, quae scilicet poros suo lentore obstruunt, & visciditate opplent.

Παχυντικη.

Incrassans, Graece *παχυντικη* dictum, succos consistentia tenues & liquidiores, multo crassiores reddit: Illius vis sita est in materia crassa & terrestri, acrimoniae omnium experte.

Αιπτικη.

Huic contrarium est *αιπτικη*, quod

nempe crassos & compactos humores attenuat, varieq; dissoluit. Valde tenui substantia constat, seu frigidū sit, vt acetū, seu calidum, vt aqua vini, quam vulgus aquā vitæ, & Chymistarum multi Elixir nominant.

Εκφρακτικη, id est, infractu liberans, *Εκφρακτικη*, quod humore viscido & lento vias expedit. Eius autem facultas varia est, pro varia humoris obstructionem committentis ratione. Nam quae à glutinoso succo nascitur, Ecphrastico attenuante & incidente opus habet; Quae simul duritiem coarctat, emolliente qualitate simul eger.

Μαλακτικη, seu emolliens appellatur, *Μαλακτικη*, quod durum corpus, vt scirrhum, emollit, & in statum naturalem reducit, estque saltem gradu secundo calidum, & in humiditate & siccitate temperatum; [c. 4. & 8. lib. 5. simpl.] Quod in calore temperatius est, potius suppuratorium existit. At quod duritiei exsiccitate natæ adhibetur, esse debet humidius, & in calore moderatius, vt oleum, & medulla multa.

Διαπηκτικη, seu suppuratorium vocatur, *Διαπηκτικη*, quod nostrae naturae simillimum est, atque calore & humiditate quasi symmetrū; [c. 5. 7. & 8. lib. 5. simpl.] Vnde manus admota cuiuspiam parti, in qua materia in pus vertere cupimus, si in ea diutius detineatur, facile suppuratū efficiet & mouebit. Remollientia vero calidiora sunt, non ita tamen, vt ea qualitate humiditatem exuperantem discutiant. Itaque suppurantia potius quantitate, remollientia qualitate id ipsum, quod pollicentur, praerare dicuntur.

Πεπαστικη, simillimum est, sed peculiariter id dicitur, quod humorem concoquit, Diapyceticum, quod in pus mutat.

Ροπλικη, seu detergens ac mundificativum, humores quosuis crassos & tenues, & sordes omnes expurgat, vnde purgativum quoque dicitur: Sapore id fere amarum est, at salsuginoso & aliquantum exiccante.

Εναιμεν dicitur, quod eruentis vulneribus adhibetur: vocatur *ισηαιμεν*, hoc est, sanguinem sistens.

Σαρκοπικόν. Σαρκοπικόν, quasi in carnatiuum, seu medicamentum, quod vim regenerandę carnis habet, dicitur. Estque siccum primo gradu & modice, ac sine morfu detergens. *cap. 15. lib. 5. simpl. Cap. 3. Meth.*

Κοληπικόν. Κοληπικόν, hoc est, glutinatorium, medicamentum appellatur, quod agglutinat & coniungit solutas partes, vt in naturalem vnitatem redeant. Dum cruentis vlnneribus adhibetur *Ελαιμνόν* & *πεωμικόν*, à quibusdam Symphyticum & aggregatiuum dicitur.

Κατωμυπικόν. Κατωμυπικόν, quod fractis ossibus solidandis & poro sarcoide citius meliusque ferruminandis conuenit.

Επωλωπικόν. Επωλωπικόν, vel Synuloticum, quod vlcericatricem inducit, hocque præstat efficacissima siccitate & astrictione moderata; Siccat enim tertio recessu, Colleticum secundo, Sarcoticum primo tantum.

Καθαρισπικόν. Καθαρισπικόν, medicamentum est, quod superfluam carnem, cui adhibetur, absumit, & ad naturam superficiem reducit;

Σαρκοφαλόν. vnde à quibusdam *σαρκοφαλόν* nominatur: Calidum est tertio gradu.

Εσχαρωπικόν. Εσχαρωπικόν, quasi crustificum, quod vehementissimo ac igneo calore partē adurendo ei crustam relinquit, cuiusmodi est sublimatum & pyrotica.

Σηπικόν, id est, putrefaciens, malignę qualitatē est particeps, & partem, quam attingit, fetorem & prauam qualitatem inducendo, destruit ac putrefacit, vt *Sandarach*, *aconitum* & alia multa.

Quędam *εσχαρωπικόν* dicuntur, quę calum absumunt, quę vere catheretica sunt, aut hæc facile in illorum locum substituantur.

Hęc præcipua cum sint facultatum medicamentorum ab effectis sumpta nomina, cætera non persequemur.

C A P. X V.

De generali delectu medicamentorum purgantium.

TRIA si bene nouerit pharmacopœus, artis suę peritissimus habetur; *Simpli-*

cia nempe medicamenta seligere, eadē præparare & componere. Electio cognitionem pronuntiat; Vix enim bonum à malo discernet, & seliget illud, nisi nouerit vtrumque. Præparatio quoque supponit industriam artificem, qui in arte diu exercitatus, multis modis, aqua, igne, manu simplicia maligna castigat, bona meliora reddit, imbecilla validiora efficit. Compositio autem sine electione & præparatione nulla: *Simplicium* namque *cumulus confusio*, non *compositio* est.

Erit itaque delectus medicamentorum; *Delectus* quid.

ac distinctio, noxiū ab innoxio, malefici à benigno. Benignum medicamentum purgans, seu beneficum dicitur, quod *elementer purgat*, & placide aluum subducit, vt *castia*, *manna*, *thamarindi*, *rhebarbarū*.

Malignum & insalubre, quod *violenter trahendo purgat*, nostręque corpora conturbat, ob eam, quam habet nostrę naturę essentiam aduersam.

Est vero medicamentum malignū duplex. Vnum toto genere tale, cuius nempe genus vniuersum effrene est, & violentū, qualecunque sit, & vnde quaque desumptum, vt *Euphorbium*, *Laureola*, *Antimonium*.

Alterum specie aliqua & ex accidēti secundum aliquod indiuiduum sui generis, quod à natura sui descendit, atque degenerauit, vt *agaricus niger*, *turbitis nigrum*, *Colocynthis* vnica in planta, vel ex vnica planta in agro. [*Mejue*] quia sola in agro planta, vel solum in planta pomum, omnem vel agri, vel plantę amarorem & malignitatem creditur ad se rapere.

Ab his aut ambobus malignis purgantibus, abstinere debemus, nisi in magnis quibusdam affectibus, quibus benigna aut nihil, aut parum profunt, aut desunt. Tūc enim malignis rite correctis & præparatis peritus Medicus poterit vtī, quando quidē morbis multis venena etiam sæpe sunt salutaria, vt vipera Elephatiāsi, caro scorpionum vlnneribus ab iisdē excitatis, sanguis

Quando malignis purgantibus liceat vsi.

canis.

canis rabioſiſſa cane rabioſo demorſiſ; Vnde prouerbiũ: *A ſcorpionibus iſti, ſolent ab ipſiſ remediũ accipere.*

Quando à benigniſ abſtinendum.

Ab hiſ etiã, quæ blanda vocantur, abſtinendum, niſi ea optime, vt decet, exhibeantur iuſta quantitate & tempore, & quibus conferre creduntur. *Sanaſ enim carnes habentibus, ait Hippocrates Aphorvi. 16. lib. 4. medicamentum purgans noxiũ, iuxta illud, [Marthai 9.] Bene valentibus non opus eſt Medico.*

CAP. XVI.

Vnde ſumatur purgantium medicamentorum delectus.

Effentia medicamenti quid.

ELECTIO medicamenti purgantis deſumitur ex ipſius effentia, ſeu natura & facultatibus. Effentiam vocamus ipſam cuius ſcunq; medicamenti rationem, quæ ex materia & forma conſurgit: Vel id omne, quod in medicamento ſpectatur; & ineſt absolute citra vllam comparationem.

Facultas medicamenti quid.

Facultatem vero vim ipſius medicamenti, quam in noſtris corporibus exercet, vel exercere poteſt.

Bonam vel malam medicamenti purgantis effentiam oſtendunt illius ſubſtantia, qualitates primæ, ſeu temperamentũ, qualitates ſecundæ, temperamentum ſequentes, & diſpoſitio intrinſecus acquiſita.

Subſtantia medicamentorum.

Subſtantia nomine intelligitur materia commoderatio & conſiſtentia, quæ ab elementis certa inter ſe proportione miſtis, naſcitur; vnde alia grauiã, vel leuiã, alia deſa, vel rara, alia craſſa vel tenuiã, alia lenta vel friabilia dicuntur. Ex quibus differentiis diſpoſitio quædam naſcitur, & virtus ipſi medicamento, per quam in eodem genere bonum à malo diſtingui poteſt.

Temperamenti quot differentia.

Secundo à primis qualitatibus delectus ſumitur, hoc eſt, à temperamento, cuius oſto conſtituuntur differentiæ, calidum, frigidum, humidum, ſiccum, quæ ſimplices qualitates vocantur; & totidem compoſitæ calidum humidum, calidum ſiccum, frigidum humidum, frigidum ſiccum, quibus adiungitur medium temperamentum, ſeu

temperatum in quo conſiſtit hominiſ natura, à qua cum variæ recedant aliaſ temperaturæ quædam vno, quædam duobus, quædam tribus, & quædam quatuor gradibus, ob eam cauſam gradus vari excelluſ diſtinguuntur.

Tertio ſumitur electio medicamentorum à ſecundis qualitatibus, quæ quatuor potiſſimum generibus diſtinguuntur: Et enim aliaſ tactileſ ſunt, aliaſ odoratileſ, alię guſtatileſ, aliaſ viſibileſ. Audibileſ omituntur; quoniam ab hiſ certuſ non poteſt ſumi medicamentorum delectuſ: Tactileſ dicuntur, quæ tactuſ iudicio diſcernuntur, quarum aliaſ ſunt elementorum propriæ, quibus ſcilicet qualitates primæ, calidum, frigidum, humidum, ſiccũ, tactuſ diiudicantur. Aliaſ temperamentum ſequuntur, & dicuntur ſecundæ, quarum ratione medicamentum graue dicitur, aut leue, durum vel molle, lentum vel friabile, aſperum aut leue, vt dictum eſt.

Secũda qualitates quot differentiaſ includantur.

Quarto medicamenta ſeliguntur ab odore, qui vaporoſa quædam eſt ſubſtantia, quæ à re odorabili expirans, & ad naſes delata ſenſum mouet odoratuſ: Eiuſ autem tot ſunt ſpecies, quot ſaporum: Odores enim ſaporibus proportione reſpondent; ab hiſque denominationem plerumque mutuuntur. Non ita tamen ſunt diſtinctæ ſpecies odorum atque ſaporum, quia ſenſuſ odoratuſ in hominibus eſt admodum obtuſuſ; hinc fit, vt mille ſint odorum ſpecies, qui propriis nominibus careant: Generaliter tamen omnia odorabilia in beneolentia & graueolentia diſtinguuntur.

Odor quid.

Quinto à ſapore de medicamentorum delectuſ ſumitur iudiciũ, certiuſ quidẽ, quam ab odore, quia ſaporum quam odorum magiſ ſint ſpecies diſcretæ; [lib. 4. ſimpl. med. Gal. cap. 21.] Eſt enim ſapor qualitaſ guſtu perceptibilis, cuiuſ nouem differentiaſ conſtituuntur; quarum treſ à vincente caliditate in ſubſtantia vel craſſa, vel tenui, ortum habent, acer nempe, amaruſ, ſaluſ; treſ ab exuperante frigiditate, aciduſ ſeu acetuſuſ, auſteruſ, acerbuſ; & treſ à

Sapor quid.

Sapores quot.

moderato calore, dulcis, pinguis, insipidus; horum postremus ad frigiditatem, dulcis & pinguis ad calorem magis inclinant.

Selectio medicamentorum à dispositione extrinsecâ.

Sexto medicamenta seliguntur à dispositione extrinsecus acquisita, quæ oritur à tempore aut loco. [Galenus cap. 2. lib. 4.] Addit Mæ sue magnitudinem, paruitatem & numerum; his enim medicamenti qualitas validior aut imbecillior redditur. De temperie & delectu medicamentorum, à colore & sono certa fatis & vniuersalis regula statui non potest, per quam maligna à benignis discerni queant. Cum enim potissimum à substantiâ, temperamento & facultatibus benignitas vel malitia medicamenti pendeat, in singulis coloribus frigida, humida, calida, sicca reperiuntur, nec colores ipsi medicamentorum temperamenta insinuant. Potest enim facillime color medicamenti extrinsecus immutari.

A sono etiam vt à colore incertissima est benignitatis vel malignitatis medicamentorum indicatio: Vniuersalis enim non est illa dignotio, sed particularis tantum, & ex accidenti in quibusdam, vt in *castis, carthamo,* & paucis quibusdam.

C A P. XVII.

Quomodo sumatur medicamentorum selectio à rebus enumeratis.

CA^THARTICVM quidem omne cõsociale sibi humorem primum atrahit in alium, sed specialius quædam dicuntur à Mæsueo trahendo purgare, vt omnia valentiora; alia comprimendo, vt styptica, alia leniendo, vt viscida ac lubricantia; & quædam molliendo, vt malactica multa. Inter ea vero, quæ trahendo purgant, quo leuiora, eo meliora iudicanda; grauiora vero maligna: leuitas enim substantiæ tenuitatem & raritatem indicat; grauitas densitatem & crassitiam. Quæ vero crassa materia constant, grauius afficiunt. Quæ etiã

Eorum, quæ trahendo purgant, quam meliora.

humiditatem habent superfluum, quo leuiora, eo meliora, nisi exoleuerint: leuiora siquidem minus habent superflua humiditatis, quæ ventriculum subuertit & tormina concitat.

Contraria est eorum ratio, quæ purgant comprimendo facultate quadam styptica in terrestri materia residente, quæque natia conditione ac temperie solida sunt, non rara; Quæ etiam pleno & vacuo iudicantur, ceu quæ natura sua plena debent esse, non vacua. Hæc enim quo grauiora sunt, eo meliora, vt etiam quæ purgant, leniendo, lubricando, & molliendo. Molliendi siquidem facultas, vt & lubricandi, ab humiditate est, quæ grauitatem inducit. Humiditas a illa naturalis est, & à proprio temperamento, non excrementitia, quæ deteriora semper efficit medicamenta.

De reliquis autem substantiis, videlicet de rara vt de leui, de densa vt de graui iudicandum est. Leuitas enim est comes raritatis, vt grauitas densitatis, eaque inter se reciprocantur. At non est eadem friabilis & tenuis ratio: Non enim quicquid friabile est, idem & tenue, nec quicquid lentum, idem & crassum; nec cõtra: Sed si quod tenue est, id quoque purum fuerit, erit & friabile ac tenerum: Et si quid crassum est, idem etiam impurum fuerit, erit quoque glutinosum ac viscidum: His exceptis, quorum substantia est lenta humida, vt *mel, manna, butyrum, oleum.* In his enim quod purius, idem & melius: quod impurius, deterius. Crassum proprie dicitur, quod ægre læuigatur, seu quod vix in tenues partes comminuitur; Tenuis, quod facile; Densum, quod nullis aut perexiguis meatibus est peruium; Rarum, quod multis; Graue, quod in se coactum, pondere, quam mole magis est cõspicuum; Leue, quod laxius mole quam pondere. Lentum & Friabile sic inter se opponuntur, vt vix illud rei trahenti & terenti cedat; Hoc vero sæpe digitorum tactu & compressu in pollinem minuitur.

Ratione autem temperamentorum calida me-

Quæ comprimens purgant, quomodo seligenda.

*Crassum.
Tenuis.
Densum.
Rarum.
Graue.
Leue.
Lentum.
Friabile.*

da medicamenta frigidis, humida siccis in simplicibus temperaturis sunt meliora. In cōpositis calida humida salubriora, frigida sicca pessima. Si ab intentionis gradu delectus capiatur, cuni hominis temperamentum in mediocritate sit constitutū, quāto medicamentum est hominis temperamēto medio propinquius, tanto salubrius iudicatur: Quanto remotius, tāto malignius; Ita vt quæ à medio quatuor gradib. delihseunt, deterriima sint: & quæ extreme, quatuor nempe gradibus superant, venena potius dicenda sunt, quam medicamentā.

*De delectu
in secundis
qualitatib.*

Ratione vero qualitatum secundarum, vt tactilium, sic iudicandum est. Quando in eodem genere medicamentorum quedā dura, alia mollia esse cōtingit, aut aspera vel læuia, in his mollia duris, & læuia asperis anteponenda sunt. Durū id vocamus ex Gal. cap. vlt. lib. 3. de differētia puls. cui nostra caro cedit: molle contra, quod cedit nostra carni: Estq; tale vtrumq; bifariam, natura nempe, vel arte sic effectum. Læue autem vocatur, cuius superficies est aqualis: Asperum, cuius hac eadem in aqualis est, propter partes quasdam eminentes, alias vero deprellas, vt in prunis, Sebesten, myrobalanis; & aliis multis.

*Durū quid.
Molle.*

*Læue quid.
Asperum.*

*Delectus ab
odore.*

Ab odore autem ea de causa fit medicamentorum delectus, qui odor suauis spiritus reficit, vires instaurat, partes principes exhilarat, & facultates roborat. Grauis odor & foetidus contra, caput ferit & grauat, mētem percellit, ventericulū subuertit, inficit spiritus, nauſeam mouet, & difficilem ac laboriosam purgationem efficit, & vomitum sæpe concitat. Propterea medicamentis purgantib. & electuariis cardiacis aromata solent misceri, quib. illorum ingratus odor emendatur, & partes principes aduersus qualitates malignas medicamentorum muniuntur. Aromata enim omnia corroborant vltā fontem & principium. Proinde suauis odor olido & foetenti præferendus. Hic enim cordi & cerebro inimicus, ille vero vtrumque exhilarat [Galen. cap. 21. lib. 4. simpl.] Est enim spiritui contento in vētri-

*Omnia aro-
mata esse
suauia.*

culis cerebri familiaris, quem dum reficit, facultates vegetiores reddit.

CAP. XVIII.

Particularis saporum disquisitio.

EX nouem saporibus diximus cum melioris nota Medicis [Oribaf. cap. 1. lib. 14. collect.] tres esse calidos, tres frigidos, & temperatos tres. Caldissimus omnium est acer, qui à calore nostro excitatus, à quo in actum de potentia reducitur, mordicat, rōdit, igneæ qualitatis sensum exprimit, & propemodum exurit, vt capsicum, seu piper Indicum, vt pyrethrum, vt flammula.

*Sapor acer,
qualis.*

Sunt autem acrium multa genera [Galen. cap. 17. lib. 4. simpl.] nam alia sunt ignea & sicca, quartum caloris gradum superantia, & venena sunt, vt sublimatum, calx, & arsenicum. Alia cum igneo calore multatū habent humiditatem admixtam, à qua dulcia quodam modo sunt, & elui apta, vt allium, cepa, porrum, nasturtium hortense, & similia. Alia intra tertium ordinem continentur, vt galanga, piper, sabina, thlaspi, arum, helenium. Alia moderate talia sunt, vt hyssopus, thymus, anisum, coriandarum, raphanus, organum. Sunt & acria quædam absolute & simpliciter talia, & quædam aliis saporibus permixta, vt quæ acria sunt, simul & amara.

*Acrium
multa gene-
ra.*

Amarus sapor acri proximus est, præsertim qui ex tenuium partium terrestrium affatione oritur, habetque vim non rodendi, vt acer, sed detergendi magis, quam salus, adeo vt linguam moleste exasperet. [Paul. Ægin. cap. 1. lib. 7. Galen. cap. 10. lib. 4. simplic.] Est vero duplex; vnus calidus; iam dictus, qui ex partium terrestrium affatione generatur, quo modo dulcia fiūt amara, vel coctione, vel vetustate: alter frigidus, qui ex vehemēti congelatione fit, velut in opio, in cichorio syluestri; in lactucis, cicuta, & fructibus quibusdam immaturis, vel quifit à coctione inchoata, seu imperfecta, vel potius à calore remisso, qui pro frigore habetur, vt alius ab intencso. Vix enim

*Amarus
sapor.*

enim mixtum datur, quod naturis & qualitatibus diuersis non sit præditum. Vnde mirum non est, si *opium* & *cicuta* partim sint calida, partim frigida. Scriptulus enim *colocynthidos* poterit aquæ duabus libris amarorem, non calorem, nisi valde occultum & perpusillum inducere. Schegkius tamen putat, nonnulla propter amaritudinem calida esse, sed abstrusa & occulta vi refrigerare, vt *opium* & *cichorium*. [*lib. de occultis medic. facul.*] Est autem amarus sapor vel simpliciter talis, vt in *aloe*; vel aliis saporibus permixtus, vt in *absinthio*, cui coniuncta est stypticitas seu astrictio, vt etiam in multis fructibus experimur, qui perfectam magnitudinem nondum adepti, sæpe sunt acidamari, maturi vero simul & amari, & acido dulces.

Amarus sapor quotuplex.

Salsus.

Salsus sapor amaro finitimus est, sed minus calidus & siccus propter aqueam humiditatem, à qua substantia terrena in eo temperatur. [*Orib. & Gal. cap. 20. lib. 4. simplic.*] Proinde moderate abstergit, linguæque abluit moderatius, quam amarus, estque gustantibus satis gratus, aliquid habens astrictiois, non tamen quæ linguam contrahat, vt sapor austerus, vel acerbus.

Quotuplex.

Est autem salsus sapor duplex; vnus naturalis; artificialis alter. Naturalis, vt in sale, in aqua maris, & in salibus multis fossilibus. Artificialis, vt in lixiuio, calce, capitello, & in salibus chymicis.

Acidus.

Acidus omnis sapor ex se frigidus est, siue talis sit à natura, vt in his, quibus frigida intemperies tenuitati substantiæ coniuncta est, vt in *succo limonum, arantiorum, acetosa, agrestia, & similibus*; siue ex accidenti, vt à putredine, [*Aet. cap. 1. tetr. 1. ferm.*] qua ratione vinum acidum dicitur, non tamen absolute; Est enim acrimoniæ cuiusdam particeps, vt docet Galenus *libro 1. simplic.*

Diuisio.

Hinc acidi saporis alia statuitur diuisio, in eum videlicet, qui exacte talis est, nullius alterius saporis particeps, cuiusmodi sunt enumerati succi; & in eum, qui non exacte acidus est, sed cum alio sapore coniunctus,

siue dulci, seu amaro, vel acri. Hinc acido dulces fructus, vt *mala punicæ, pruna, mora, cerasa*. Multi quoque fructus cum aciditate amarorem habent adiunctum, vt *mala persica & cerasa quadam*. Acetum autem est acrimoniæ particeps, & mixtæ qualitatis, vt loquitur Galenus *cap. 19. 21. & 26. lib. 1. simplic.* propter caliditatem acquisitam. Vincit tamen in eo aciditas acrimoniæ, vt acrimonia aciditatem in oleis sulphuris & vitrioli, arte Spagyrica eductis, quæ propterea linguam vellicant & rodunt, & sola exhibitæ insigniter calefaciunt. Porro sapor acidus, quantum ad impressionem in lingua attinet, penetrat, mordicat, deterget, vellicat, sed citra calefactionem, nisi mixtam habuerit aliam qualitatem, inquit Galenus *cap. 2. lib. 4. simplic.* in quo discrepabat ab acri, quamquam acida terrâ fermentent ob partium tenuitatem, cum caliditate à putredine nata.

Acetum.

Austerus sapor siue stypticus moderate linguam & os constringit, exasperatque, atque quodammodo siccit & refrigerat, estque valde peculiaris multis fructibus immaturis, vt malis cotoneis, cornis & pyris multis, præsertim agrestibus. Consistit in media materia, quæ scilicet terrestris & aqueæ est naturæ particeps, & in qua frigiditas dominatur. Quare sapor omnis austerus frigidus est, moderate astringit, & fluxiones repellit; differtque ab acerbo, quia magis aqueus minusque stringit & exasperat: *Cuiuscunque enim saporis vires aqueæ retundit ac hebetat humiditas*, inquit Galenus *cap. 7. lib. 4. simpl.*

Austerus.

Cum autem naturalis calor in ea ipsa materia dominari ceperit, & aquea illa materia terrenæ mixtæ pepansim, hoc est, maturationem acceperit, tunc depulsa, ac euicta aucta austeritate in eadem materia succedet dulcedo: sicque dulcescunt fructus austeri post maturationem, non tam materię, quam qualitatis mutatione.

Acerbus sapor ponticus & stypticus aliquando dicitur, ab austero maioris tantum & minoris ratione dissidet [*Aet. cap. 1. tetr. 1. ser. 1.*

Acerbus.

ser. i.] Eo enim grauior & molestior, atque os & linguam magis constringit, & asperitate validiora coarctat. [*Aff. c. 4. lib. 2.*] In materia siquidem magis terrena siccaque consistit, nec aqueæ humiditatis manifeste particeps, in eaque non calor, sed frigus cum siccitate dominatur: nam *acerbum omnne frigidum est.* Est vero maxime conspicuus hic sapor in *galla*, in *mespillis* & *forbis* immaturis.

Dulcis.

Dulcis sapor gustu suauis est, & iucundus, & uentri ac uisceribus amicus, inquit Gal. *c. 14. lib. 4. simpl. com. ad aphor. 37. lib. 5.* quia caliditatem habet mitem, seu temperiem laudabilem, quare dulcicia solum nutriunt, & infans in utero solum trahit sanguinem dulcissimum. Ab unctuososo uero dulce distinguitur, quod minus sit gustu iacundum, cum alioquin temperamento conueniant, & fere similes in lingua impressiones faciant. Quod enim dulce est, linguæ fibras lenit & dilatat, asperitatem demulcet, & quicquid in hæret linguæ, abluit. Elucet uero dulcis sapor potissimum in *saccharo*, *melle*, *manna*, *glycyrrhiza*, *lacte*, *passulis*, *iuiubis*, & *fructibus maturis.* Eius saporis à Theophrasto quatuor species constituuntur, *lacteus*, *melleus*, *aquosus*, *uinosus*.

Unctuosus.

Unctuosus sapor, qui & oleosus, & pinguis dicitur, dulcis est, & nutrit. Et quicquid nutrit, ex genere est dulcium, ait Gal. *c. 9. lib. 4. simpl.* Inter se tamen dissident, quod dulcium humiditas aquea sit, pinguium aerea, unde celeriter in igne liquefcunt, & eduliorum sunt potius condimenta, quam alimenta [*c. 10. lib. 3. de aliment.*] Exasperatas enim linguæ partes leniunt & implent, ut *butyrum*, *medulla*, *oleum.* Est uero sapor unctuosus, uel exquisitè talis, ut sunt oleosa & pinguis; uel moderate, ut *radix altheæ* & *liliorum.*

Inspidus.

Inspidus sapor ad dulce accedit, defleat uero magis ad frigiditatem, ob aqueam substantiam ab infuso calore minus elaboratam, inueniturque in rebus imperfecte coctis & frigidis: nam *alimentum omne ex inspidis pituitosum est* [*Galen. cap. 64. lib. 2. de*

facul. alim.] Proprie uero in *aqua citrullo*, *cucurbita*, *blito*, *spinachiis*, & similibus obseruatur: nulla enim manifesta qualitate linguam afficit, nec proprie sapor est, sed saporis uelut quædam priuatio, ut nominis indicat notatio. Latini *fatuum* solent appellare, quod nulla qualitate manifesta sensum excitet, impressionem uero relinquat ei fere similem, quæ ab hydræleo exciatur.

CAP. XIX.

Quis medicamentorum delectus à saporibus sumatur.

NATURÆ nostræ conseruatio in sanitate; sanitas in temperamento consistit: à quo, quæ magis recedunt, maligniora sunt iudicanda; & quæ naturæ nostræ magis sunt affinia, eo salubriora. Ex saporibus autem acer & amarus maxime sunt naturæ nostræ alieni & ingrati; dulcis familiaris & amicus. Quapropter, quanto medicamentum purgans ab acri & amaro magis recedit & longius, tanto minus malum putandum est. Nam quæ exacte acria sunt, pessima habentur & nocentissima, ut *euphorbium* & *thymelea*, quæ ob acrimoniam & caloris uehementiam viscera exulcerant.

Exacte acria pessima.

His proxima sunt acria simul & amara, ut *succus rhamni*. Ab his quæ exacte amara, ut *colocynthis*, & *cucumeris syluestriis succus*, *elaterium* dictum.

Quæ acria & amara simul, & styptica, ut *aloe*, (quæ *venas potius occludit, quam aperit*, contra Serapionem) non ita mala. Minus adhuc mala, quæ acria sunt & styptica simul, ut *opithimum*. [*Diosc. c. 24. lib. 3. Galen. cap. 4. lib. 5. meth. Pint. cap. 4. lib. 27.*]

Acria & amara. Aloen uenas occludere.

Amara & styptica omnium minime mala, ut *rhobarbarum*, & *absynthium ponticum*. Licet enim amara omnium minime putrescant, minimeque uermes procreent, attamen quæ exacte talia sunt, cum omnibus prope animantibus, nedum hominibus, esui inepta sint, auctore Galeno, *c. 19. lib. 4. simplic.*

Amara & styptica.

D

simplic. quo sapor aliquis est minus amarus, eo magis seligendus.

Dulcia saluberrima.

In bonorum & salubrium genere, saluberrima sunt dulcia, vt *castia, manna, mel, glycyrrhiza, zizipha.*

Inspida.

Secundo his proxima inspida, vt *althea, lasatum, viola.*

Tertio, dulcia & acida simul, vt *pruna, tamarindi.*

Quarto, dulcia & amara, vt *polypodium.*

Quinto, dulcia, amara, & styptica, vt *rosa.* Quæ enim astringentem habent, salubriora iudicantur. Ideoque quibus medicamentis purgantibus à natura non datur astringentio, ea sæpe adiicitur arte.

C A P. XX.

De tempore colligendi medicamenta, quamdiu vis eorum perduret, & quo tempore melior.

ILLA medicamenti dispositio, quæ extrinsecus acquiritur, quæque magnam vim habet ad ea ipsa seligenda, vel ortum habet à tempore, quo colligenda sunt, vel à loco, in quo sunt asseruanda. De tempore vero tria hæc scitu dignissima sunt: *Primum*, quando sint colligenda. *Secundum*, ad quod usque tempus vis eorum integra perduret. *Tertium*, quo tempore melior ac utilior existat. Quædam enim recentia meliora sunt, quam vetera: alia contra, vetera, quam recentia: alia medio tempore.

Quo tempore colligenda medicamenta.

Quod attinet ad primum, dicimus, medicamenta tunc esse colligenda, quando vis eorum melior est, ac utilior. Verum enim vero non æque ac vno & eodem tempore omnes stirpium partes efficaces sunt & salutare; Nam alio tempore radices, alio rursi seu caules, alio folia, alio flores & fructus, semina, succi, lachrymæ colligi debent.

Quoniam tempore quadam radices colligenda.

Sicque radices singulis anni constitutionibus possunt colligi, & non autumno tantum, vt placuit Dioscoridi, Auicennæ, & aliis multis. Neque etiam vere solo, vt vo-

luit Saladinus: sed nonnullæ quouis tempore effodi queunt, & colligi, quæ scilicet semper vegetæ sunt & succulentæ, licet caulibus aruerit, cuiusmodi sunt radices *buglossi, acetosa, glycyrrhiza, osmunda regalis, api, rusci, cyperi, cyclaminis, liliorum, althea,* & aliorum quamplurium. Nonnullæ cum primum suis foliis exuuntur, quo videlicet tempore vis plantæ confugit ad radicem, tuncque magis est percoctus humor, quam alio tempore, vt *enula campana, angelica, pæonia, brionia, buglossum.* Quædam vero euellendæ ac colligendæ antequam in stolonibus, folia, flores, & semen tota plantæ vis abeat, vt *polypodium, iris, sigillu beata Maria, gentiana, satyrium.* Quædam tamen vere & autumno collectæ optimæ sunt, vt radix *althea, liliorum, eringiorum, acori, oxalidis, raphani,* & multorum, quæ copiosum naturalem succum continent.

Stirpites autem & caules colligendi sunt, *Quando stirpites, folia & flores, & flores, &c.* cum perfecti fuerint: folia & flores, antequam sponte decidant; semina, cum sicca-ri cœperint, & antequam excidant; tunc enim magna ex parte perfecta sunt: Fructus, ubi maturuerint. Succis herbarum & foliorum, germinantibus adhuc cauliculis.

Lachrymæ vero eliciendæ & exprimendæ, *Lachryma. Omnia.* inciso caule per adolescentiam, vt vere nouo, aut ætatis initio, dum in stirpitem succus ascendit. Omnia vero, si fieri possit, cœli constitutione serena colligenda sunt, consilio Dioscoridis.

Quamdiu autem vis medicamenti non modo purgantis, sed etiam alterantis & roborantis perduret, non desinit statui potest, ac iudicari. Cum enim sua sit cuiusque ætas, & suum in singulis vetustum ac recens, non idem est omnium durationis tempus. Nam *rhabarbarum* trium annorum adhuc recens est ac masculum, hoc est, potens ac validum. Alia citius exolefcunt, vt ex radicibus, quæ tenues sunt & substantiæ raræ, velut radix *phulasati, satyrionis,* quæ efficaces & valentes anno tantum durant.

Nonnullæ quinque, vel sex, vt *aristolochia, cyperus,*

cyperus, tuſcus; alia decem, vt centaurium maius. Et, vt placet Theophrasto, alia triginta annos durant, vt veratrum: alię quadraginta, vt chameleo niger: & quędam centum, vt elaterium. Et ſi vera narrat idē author, elaterium repertum eſt ducentorum annorum, quod optimum erat & pretioſum. Ideoque in genere vix ſtatuipotest, ad quod viſque tempus viſ medicamentū, præſertim purgantis, perduret efficaci, ſed ſpeciatiim tantum de ſingulis, cum de his particulatiim differetur in officina pharmacopolarum, vbi medicamentorum compositio fuſſiſſime declarabitur.

Hęc tamen regula generalis de his ſtatuipotest, ſi non perpetua, ſaltem in plerisque vera, vt quę medicamenta rara tenuiq; ſubſtantia conſtant, quęque plurima luxuriant humiditate, breuiore tempore durant efficaciã. Quę vero craſſa & ſolida, minusq; humida, longiore; quia viſ eorum non ita facile exoluitur aut perit.

Quando viſ medicamentorum præſtantior.

Tertium ſuperest inueſtigandum, quo ſcilicet tempore viſ medicamentorū purgantium ſit melior; cum alia recentia ſint meliora, quam vetera; alia contra; alia ætate media. Arque vt hæc dignotio certa ſit, & electio optima ſiat, deſumi debet ex quibuſdam ſaporum differētiis, & ex ſubſtantię varietate, quibus iudicamus, recentia quędam vetuſtis eſſe meliora, vt ſtyptica, vt amara. Quę cum propter inſitam ſiccitatem mala ſint, vetuſtate ſiunt deteriora, quia ſiccitas in his tempore augetur. Recentia vero humiditatem obtinent, quę in iſſis exceſſum tum caloris, tum ſiccitatis temperat.

Quę etiã virtute imbecilla ſunt, vt flores violarū, borraginis, hyacinthorum, bugloſſi, roſiſmarini, vel quorum in ſuperficie virtus eſt poſita, ob idq; facile reſolubilis, propter ſubſtantię raritatem, ea recentia vetuſtis ſunt meliora, vt flores pene omnes, quorum præſertim odor cito perit.

Quando vetuſta meliora.

Contra vero vetuſta quędã recentibus meliora ſunt; primum quidem acia, quę ſenſium ſunt partiū, quia igneus calor in

ſuperficie poſtus, à quo mordent & vrũ, vetuſtate exſpirat. Quę vero acrimonia intus remanet, tempore mitefeſcit ac frangitur, vt de euphorbio narrat Galenus cap. 2. lib. 3. de comp. med. gen.

De allio & cepa non eſt eadem ratio, quoniam acrimonia à calore eſt cum humiditate multa coniuncto, quã abſumpta, redduntur aciora: proinde recentia ſunt meliora.

Secundo, quę validam habent à temperamento virtutē, & difficile reſolubilem, ob ſubſtantię denſitatem, nec in ſuperficie poſitam, ſed intus reconditam, ea vetera recentibus ſunt meliora: quę enim eſt in his excrementitia humiditas, ac ſuperflua, tempore abſumitur, manente naturali, ob ſubſtantię denſitatem.

Media vero ætate multa meliora ſunt: *Quę media ætate meliora.* Primo, dulcia: Secundo, inſipida: Tertio, ſalſa. Dulcia quidem, quia recens collecta ob humiditatem multam indigeſtam flatulenta ſunt; vetuſtate vero amareſcunt.

Inſipida etiã recentia humore ſuperfluo abundant, à quo flatulenta ſunt & nauſcabunda; antiqua vero exanimata ſunt.

Salſa denique nec valde recentia, nec vetuſta debent eſſe: hæc enim propter auctam ſiccitatem & deſumptam humiditatem propriam amara ſiunt & acia, proinde deteriora; illa vero propter ſuperfluum humiditatem ventriculum turbant ac ſubuertunt.

Antiqua autem & recentia pro cuiuſq; natura, non ex dierum, menſium, vel annorum pari numero ſunt intelligenda: unde vetuſtum ac recens in omnibus æque ſtatuipotest, cum non eodem dierum numero omnia perdurent omnino, ſed alia citius, alia tardius ſeneſcant.

Vetuſtum & recens non omnibus æquum.

CAP. XXI.

Quis medicamentorum purgantium ex loco ſumatur delectus.

MEDICAMENTVM purgans benignum à malo ſecernitur loco; vel natali, in quo

in quo plantæ nascuntur & viuunt, vel alteri plantæ vicino aut remoto; vel soli propinquo, aut remoto magis, vel illi exposito, aut obtenebrato. Neque enim parui est momenti, quo quæque loco planta proueniat, cum ab eo vnâ cum alimento virtutē quoque alliciat, quam ipsa natura ipsi loco impertiuit, [Galen. cap. 1. lib. 3. de sympt. caus.] Arbor enim ex Perside non solum in Numidiam & Ægyptum translata, malignam qualitatem deponit, sed etiam apud nos aduecta salutaris est, & poma fert esui gratissima & salubria.

*Cloacarum
factor ac pu-
tredo plan-
tas insalu-
bres reddit.*

*Hortorum
suburbano-
rum insa-
lubria olera.*

Locus autem, in quo planta & medica-
menta à plantis desumpta proueniunt, vel
est congestitiuus, & fimo, cæno, tetrisque
halitibus conspurcatus, vel liber ab omni-
bus olidis inquinamentiis, vel calidus aut
frigidus, humidus aut siccus.

In loco libero, cloacarum sentinam &
sordes non admittente, plantæ medicamē-
tosa, atque etiam alimentares proprietatem
acquirunt suo generi & propriæ naturæ
debitam ac conuenientem, dum naturali
sua facultate attractrice humorem ex ter-
ra sibi familiarem attrahunt, & in sui nu-
triticatum conuertunt; ut quæ dulci gau-
dent humore, dulcē; quæ amaro, amarum;
quæ falso & nitroso, falsum & nitrosum.

In loco vero nō libero & coacto, ut sunt
horti suburbani, qui magis fimum, quam
terram redolent, alioqui melones, cucu-
meresque alere minus idonei, non suo ge-
neri, vel naturæ debitam, sed rei admixtæ,
ut fimi vel alterius rei acquirunt proprietatem.
Proinde melones, lactuca, aliæque
olera, quæ in eiusmodi locis putidis alun-
tur, insalubriores. Et omnia medicamen-
ta, quæ in loco libero nascuntur, meliora,
& potius eligenda.

*Calida loco
calido nata,
qualia.*

Quæ vero immoderate calida sunt, in lo-
co calidiore nata, deteriora sunt; frigida, in
frigidiore. Locienim ad plâtas similitudo
qualitatem & malitiam intendit & auget,
dissimilitudo temperat ac repprimit. Vnde
quæ humido abundant excrementitio, ut
aurpethum, hermodactilis, polypodium, in lo-

co humidore nata & educata, quia pro-
pter humiditatem terræ siccitas & acrimo-
nia retunditur, ut ex pyrethro, hydropipere,
& aliis quam multis est notum.

Vicina autem & societas plantæ vnus
ad alteram, qualitatem aliquando melio-
rem, & sæpe deteriorem efficit: proinde
nec est ad medicamentorum delectum as-
perranda.

Lupini enim vitem meliorem reddunt,
quod racemos ferat dulciores, si iuxta eam
ferantur; thapaus hermodactilos.

Epithymus ex thymo laudatur: improba-
tur, qui colligitur ex ocymo. *Polypodium*
quernum optimum est: quod ex muris &
parietibus vetustis colligi solet, damnatur.

Cassia quoque arbor in agro sola, vel eius-
dem arboris vnica filiqua melior. Contra-
rium vero de *colocynthide* verum esse supe-
rius, cap. nempè 8. huius lib. ostendimus.
Quædam enim vicinia & numero melio-
ra, alia deteriora sunt.

A loco autē subsolari, seu soli, vel astris
quibusdam magis propinquo aut remoto,
quædam meliora existunt, aut deteriora.
Sic *senna orientalis*, *iris Illyrica* & *Florētia-
na*, *angelica Hispanica*, *thymus Creticus*,
bitumen Iudaicum, *cuminum Æthiopi-
cum*, *petroselinum Macedonicum*, *capil-
lus Veneris Mompellientis*, *stæchas Ara-
bica*, *opium Thebaicum*; *animum Scy-
thicum*, *masliche Chia*; *pruna Damascena*;
manna Calabrienfis, *rhabarbarum*, hoc
est, *radix Barbaria*, *Arantia* ex agro Nar-
bonensi aduecta meliora, quam aliunde
creduntur, ob terræ proprietatem, & cau-
sæ efficientis, nempe cælestis, virtutem.

Verum à Solis & Syderum aspectu, & à
vicinia parum certa est indicatio, & mali-
gni à benigno parum tutus delectus; quon-
iam vix scire possumus, quo loco quæque
proueniant, vicina aliis necne: aut quæ a-
stra benigna vel maligna quæque respi-
ciant, estque fides penes eos, qui vel radi-
ces effodiunt, vel reliquas plantarum par-
tes colligunt.

Et quemadmodū in quibusdā numeris

vim immuta: & qualiter, vel intendit, vel remittit, vt pomum *colocyntidos* in plāta vnicum ostendit; sic etiam magnitudo, aut paruitas: nam vis plantæ & terræ diffusa, multisque remissior est: coacta vero in plantam vnicam, aut vnicum fructum, valentior. Multi tamen fructus paruitate, vt *cappares* & *Massiliensos ficus*; alii magnitudine, vt *semen carthami* & medullosa semina laudantur.

CAP. XXII.

De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus sumpto.

Quomodo medicamenta purgantia seligi debeant, indicatione sumpta ab illorum substantia, temperamento proprio, qualitatibus secundis temperamentum sequentibus, à dispositione extrinsecus acquisita; ratione loci, temporis, numeri, magnitudinis & paruitatis, breuiter, perspicue tamen ostensum est. Superest, vt eorundem delectum, qui à facultate purgatrice sumitur, paucis adhuc perstringamus. Ea autem licet inuenitur à primis & secundis qualitatibus, cœlestem tamen, ait Mesue, sortitur originem, & eam proprietatem habet specificam, qua medicamentum in ventriculo receptum, & à nostro calore sollicitatum, humorem sibi familiarē, vt alibi notauimus, ex venis & meatibus corporis sensum effugientibus, ad se, ac in alium attrahit: tuncque grauata natura & medicamenti & humoris attracti onere, viam vtrique parat ad excretionem; aut vomitu per os, aut deiectione per inferiora. Vnde purgantium medicamentorum duo genera distinguuntur; vnum vomitorium seu eiectionium; alterum deiectionium: quæ distinctio ab excretionis seu vacuationis modo sumitur.

Est vero deiectionium vomitorio per se optabilius, cum natura viam inferiorem expurgandis recrementis dicauerit; superiorem vero excipiendis alimentis. Vnde frequentius, dum sua sponte agit natura,

nulla laceffita causis morbificis, per loca conferentia, inferiora nempe ducit, seu deiicit. Interdum tamen vi medicamenti per se vomitorii, aut humoris turgentis impetu proritata, medicamentum & humores simul foras per os excludit. Quo fit, vt eiectionia deiectionis aliquando potiora & vtiliora, vt his accidit, quibus prima corporis, & maxime superioris ventriculi regio multa bile saturata est, quæ propter leuitatem & tractionis facilitatem facilius & citius per vomitum extrahitur. Propterea his & gracilibus, qui vt plurimum biliosi sunt, Hippocrates imperat vomitum, præsertim ætate: *Graciles*, inquit *Aphor. 6. lib. 4. Et ad vomendum faciles, per superiora purgandi, cauendo hyemem.* Et *Aphor. 40. lib. 4. Æstate superiores magis ventres, hyeme inferiores purgare decet.* Humor enim crassior & frigidior hyeme collectus per secessum facilius educitur. Vnde peritus Medicus aliquando deiectionis, & nonnūquam eiectionis vtitur, prout humoris turgentis conditio postulat, & ægri natura facile fert; *Nemo enim cogendus est vomere*, ait Galenus *libr. 1. de loc. affect. nisi sit ad vomendum procliuus. Et tabidi nunquam per vomitum purgandi. Nec qui pectus habent angustum.*

Quod si vomitus aliquando, quibus euenit, imperandus, per ea concitetur medicamenta, quæ sine molestia graui ventriculum subuertunt, minimeque per elleborū *Aduertans album, Galeni iudicio. [libro quos, quando, inuiores Medici, vomitoria seligen. da. Aduertans album, Galeni iudicio. [libro quos, quando, inuiores Medici, vomitoria seligen. da. Aduertans album, Galeni iudicio. [libro quos, quando, inuiores Medici, vomitoria seligen. da.* ne vas aliquod thoracis disrumpatur. Minus adhuc multo per stibium, quo vafri circulatores multos, & interdum seipfos interimunt, vt ex mirabili constat historia apud Cornelium Gemmam *ca. 4. lib. 2. pag. 239. linea 14.*

Idem delectus seruandus in cæteris purgantibus, vt benigniorib. semper vtamur, morbificis humoribus analogis: Nam oportet biliosis dare cholagogum, ait Galen. pituitosis phlegmagogum, melancholicis melagogum: aliter grauiter peccatur.

Sanguini autem per os, aut sedem purgando, nullum

Sanguini
purgando
medicamen-
tum non
dandum.
Historia
notanda.

Herba san-
guinem pur-
gans.

do, nullum præscribitur medicamentum ha-
magogum, quia iugulare, non purgare homi-
nes foret, ait Galenus cap. 1. lib. de purg. med.
facul. Quod confirmat historia cuiusdam
rustici Thracii Bithiniensis, qui herbam
inuenit, quam si quis assumpisset, sangui-
nem primo, tum vitam emittebat. Multis
itaque hoc pacto morientibus, cum hoc
facinus diligenti inquisitione dignum ar-
bitraretur magistratus, veneficum com-
prehendit, qui interrogatus, à quo tam de-
leterium edidicisset venenum: Respon-
dit, à nullo didicisse; verum cum in subur-
banum aliquando iecerit suillum deferret,
urgente ventre super herba quadam iecerit
deposuisse, quod aliquanto post, cum su-
stulisset, vidisse ex vniuerso iecore vniuer-
sam saniem ad herbam confluere. Ex hoc
coniectura facta corpori sanguinem ea
detrahi posse, periculo mox in obuium quo-
dam facto, vt verum comperit, quod fore
iudicabat, ad malos vsus herbam deinceps
transtulisse; se tamen alicui hanc herbam,
quæ in illa regione erat plurima, monstra-
se negauit. Hæc veneficus inter tormenta
retulit, & vindictis oculis ad crucem ductus
est, ne inter eundem herbam indicaret.

Relictis igitur medicamentis, quæ san-
guinem ducunt, tanquam venenis, alia a-
liis humoribus analogæ non modo feligē-
da, sed etiam quæ partes quasdam affinita-
te respiciunt. Sic prudenter Medici præ-
scribunt *agaricum*, *stæchadem*, *betonicam*
ad capitis multos affectus; *mannam* & *cas-
siam* ad thoracis & renum morbos; *Aloen*,
myrobalanos, *absinthium* ad ventriculum
purgandum & roborandum; *Sennam*, *a-
splenium*, seu *scolopendrium* ad lienem;
Hermoadactilos & *chamepyrim* ad articulos;
Saluiam & *rorem-marisium* ad neruos.
Non ita tamen astricta sunt cuiuspiam parti
hæc medicamenta simplicia, quin aliis
quoque conueniant.

Et quemadmodum familiaritate qua-
dam multa medicamina, siue simplicia, si-
ue composita, peculiariter certam partem
roborant: Sic nonnulla opposita ratione
partes corporis quasdam destruunt, vel
manifeste lædunt, vt *lopus marinus* pulmo-
nes, *cantharides* vesicam, *cicutæ* cerebrum,
vt *superius* notatum est. [Gal. cap. 1. lib.

1. compos. medic. per ga-
nera.]

Medicamen-
ta partibus
affinia.

FINIS LIBRI PRIMI.

INSTI-